

**ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ Α.Ε.Ο.Τ.Α.
ΜΕΛΕΤΕΣ –ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ**

**ΦΑΚΕΛΟΣ Α: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΦΟΡΕΑ, ΠΕΡΙΟΧΗΣ, ΣΩΤ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ & ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ**

Υποβολή Πρότασης για την Επιλογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων στο πλαίσιο της Παρέμβασης Π3-77-4.1 «Στήριξη για Τοπική Ανάπτυξη μέσω του LEADER (ΤΑΠΤοΚ – Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων)» του Στρατηγικού Σχεδίου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ (ΣΩΤ ΑΝΑΛΥΣΗ)**

ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΣΩΤ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΧΟ

Λαμία, Ιούνιος 2023

0. ΓΕΝΙΚΑ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

0.1. Βασικά Χωρικά Χαρακτηριστικά

Η Περιοχή Παρέμβασης αποτελεί τμήμα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (ΠΣΤΕ), της οποίας περικλείει το 100% της έκτασης της Περιφερειακής Ενότητας (Π.Ε.) Ευρυτανίας και το 82 % της έκτασης της Περιφερειακής Ενότητας (Π.Ε.) Φθιώτιδας.

Έχει συνολική έκταση 5.552 Κμ² και εκπροσωπεί το 35,7% της έκτασης της ΠΣΤΕ και το 4,2% της Χώρας (11,7% περιφέρεια ΣΤΕ ως προς τη Χώρα). Ο πληθυσμός της περιοχής παρέμβασης είναι 111.351 κατοίκους και εκπροσωπεί το 20% του πληθυσμού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το 1% της Χώρας (5% ΠΣΤΕ ως προς τη Χώρα).

Η γεωγραφική θέση της περιοχής, βρίσκεται στο κέντρο του χάρτη των χερσαίων μεταφορών της χώρας και σε άμεση γειτνίαση με την Αθήνα. Καταλαμβάνει έτσι ένα καίριο τμήμα του ηπειρωτικού κορμού της χώρας, που την καθιστά έναν ιδιαίτερα αξιόλογο και αναπτυσσόμενο κόμβο στον τομέα των μεταφορικών υποδομών και τις γειτνίασης με εξαγωγικές πύλες και ευρείες αγορές.

Γεωμορφολογικά η περιοχή παρέμβασης χαρακτηρίζεται από πλούσια χαρακτηριστικά, αποτελούμενη από πεδινό, ημιορεινό και ορεινό τμήμα και εκτεταμένη παράκτια γραμμή στο Βόρειο Ευβοϊκό και Μαλιακό Κόλπο καθώς και ιδιόμορφες εσωτερικές θάλασσες της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας.

Εντός της Περιοχής Παρέμβασης διακρίνονται δύο χωρικές υποενότητες:

- Η χωρική υποενότητα της **Π.Ε. Ευρυτανίας** που είναι αμιγώς ηπειρωτική και αμιγώς ορεινή περιοχή, με ελάχιστα πεδινά και απότομα ορεινά εδάφη και αντιπροσωπεύει το 12,3% της έκτασης και το 3,7% του πληθυσμού της Περιφέρειας ΣΤΕ και το 33% της έκτασης και το 18% του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης.
- Η χωρική υποενότητα της **Π.Ε. Φθιώτιδας** που είναι «μεικτή» περιοχή με ορεινά-ημιορεινά εδάφη, σημαντικές εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις και εκτεταμένα παράλια στο μεγαλύτερο μέρος της. Αντιπροσωπεύει το 23,4% της έκτασης και το 17% του πληθυσμού της ΠΣΤΕ και το 67% έκτασης και το 82% του πληθυσμού της περιοχής παρέμβασης. Σε σχέση με το σύνολο της Π.Ε. Φθιώτιδας, η περιοχή παρέμβασης, αντιπροσωπεύει το 82% της έκτασης και το 58% του πληθυσμού της Π.Ε. Φθιώτιδας.

Αναλυτικά η περιοχή παρέμβασης και σχετική ορεινότητα της, περιγράφεται στους (Πίνακες 1,2 – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II).

0.2. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Τα κύρια δημογραφικά χαρακτηριστικά της Περιοχής Παρέμβασης είναι η πληθυσμιακή της υστέρηση (πυκνότητα κατοίκησης μόλις 20,2 κατ/Κμ²) και η πληθυσμιακή συρρίκνωση της μόνιμης κατοίκησης της, επί δεκαετίες, προς δύο κατευθύνσεις: αφ' ενός προς την γειτονική αθηναϊκή πρωτεύουσα και κυρίως στους νέους - ιδίως ανώτερης εκπαίδευσης, από το σύνολο της περιοχής και αφ' ετέρου προς τις πόλεις της Λαμίας και του Καρπενησίου αλλά και την ευρύτερη περιοχή τους καθώς και τούς τουριστικούς παραλιακούς οικισμούς από τις ορεινές κυρίως περιοχές. Τα ίδια χαρακτηριστικά παρουσιάζει και η Περιφέρεια Στ. Ελλάδας. Η παραπάνω πληθυσμιακή εξέλιξη συνεπάγεται παράλληλα την ηλικιακή γήρανση του μόνιμου πληθυσμού.

Πληθυσμιακή προσφορά για τη διατήρηση της τοπικής ζωής και οικονομίας αποτελεί ο σημαντικός εποχιακός πληθυσμός γηγενών είτε εργαζόμενων για διακοπές, είτε συνταξιούχων για μεγάλα τμήματα του χρόνου. Οι πολλαπλές πολιτικές αναστροφής των παραπάνω τάσεων, σύμφωνα με επί τόπου παρατηρήσεις αλλά και πρόσφατες έρευνες (πρόγραμμα ΡΕΑΚ Ε.Μ.Π κτλ), δείχνουν να επηρεάζουν τις παραπάνω τάσεις και να έχει ξεκινήσει ένα αντίστροφο κλίμα εγκατάστασης των νέων στην ύπαιθρο, κυρίως ως νέοι γεωργοί ή απασχολούμενοι με βάση τη φύση και το φυσιολατρικό τουρισμό.

Η πρόσφατη πανδημία και οι τάσεις απομάκρυνσης από τις μεγαλουπόλεις, σε συνδυασμό με την εμφάνιση των «ψηφιακών νομάδων» δεν έχουν δώσει απτά στοιχεία αλλά μπορεί να θεωρείται η νέα ευκαιρία για μια πληθυσμιακή ανάκαμψη που μπορεί να παρασύρει μια γενικότερη ανάκαμψη της μόνιμης κατοίκησης.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1 : Ενίσχυση της διαφοροποίησης της οικονομίας (Μεταποίηση και Αγροδιατροφή)

1.1. Γενικά χαρακτηριστικά τοπικής οικονομίας

Εξέλιξη και διάρθρωση ΑΕΠ και ΑΠΑ

Το ΑΕΠ της περιοχής παρέμβασης παρακολουθείται ενδεικτικά μέσω του ΑΕΠ των Περιφερειακών Ενοτήτων Ευρυτανίας και Φθιώτιδας. Σύμφωνα με τα στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2019 ανήλθε σε 193 εκατομμύρια ευρώ για τη ΠΕ Ευρυτανίας και 2.158 εκατομμύρια ευρώ για τη ΠΕ Φθιώτιδας και αντιπροσωπεύει στο σύνολό του το 27,2% του ΑΕΠ της Στερεάς Ελλάδας (8616 εκ. ευρώ). Παρουσιάζει πώση περίπου 12% έναντι του ΑΕΠ του 2011 μεγαλύτερη από τη Περιφέρεια (μείωση 7%) και τη Χώρα (μείωση 10%) .

Εξετάζοντας το ΑΕΠ με βάση την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) προκύπτει η ακόλουθη τομεακή διάρθρωση της ΑΠΑ της περιοχής:

- το 10,8% αντιστοιχεί στο Πρωτογενή Τομέα (έναντι 8.0% για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 4,4% για τη χώρα),
- το 24,7% στο Δευτερογενή Τομέα (έναντι 38,7% για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 15,4% για τη χώρα). Ποσοστό μεταποίησης 23,3%.
- και το 64,5% στο Τριτογενή Τομέα (έναντι 53,3% για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 80,3% για τη χώρα).

Εντός της περιοχής διαφοροποιείται:

- η Π.Ε. Ευρυτανίας ως περιοχή έντασης του τριτογενούς (82,7%), παρουσίας του δευτερογενούς (13,1%) και ισχνού πρωτογενούς (4.2%) ακολουθώντας το προφίλ της χώρας.
- η Π.Ε. Φθιώτιδας ως περιοχή έντασης του δευτερογενή τομέα (25,8%), σημαντικής θέσης του πρωτογενή (11,4%) και ανεπτυγμένου σχετικά τριτογενή (62,9%) λόγω της ένταξης της πόλης της Λαμίας στα σχετικά μεγέθη.

Την περίοδο μελέτης 2011-2019, η Α.Π.Α της περιοχής παρέμβασης παρουσίασε μείωση 12% έναντι μείωσης περίπου 11% στη Χώρα και περίπου 8% στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. (Πίνακας 4 – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II).

Μόνο ο πρωτογενής τομέας παρουσίασε αύξηση κατά 7,8% του ΑΕΠ/ΑΠΑ (16,7% Π.Ε. Ευρυτανίας και 7,5% Π.Ε. Φθιώτιδας), ο δευτερογενής σημαντική μείωση (κατά 14,8%, μείωση μεταποίησης 9,6%) λόγω κυρίως της μείωσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας και ο τριτογενής τομέας παρουσίασε μείωση κατά 13,8%. Συμπερασματικά, στην οικονομική κρίση, η σχετική ανθεκτικότητα οφείλεται στο πρωτογενή τομέα.

ΑΕΠ κατά κεφαλή

Όσον αφορά τα μεγέθη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το 2019 ανά Π.Ε. στη περιοχή παρέμβασης είναι:

- στη Π.Ε. Ευρυτανίας 10.319 Ευρώ και
- στη Π.Ε. Φθιώτιδας 13.562 Ευρώ.

Τα μεγέθη αυτά υπολείπονται των μεγεθών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (15.497 Ευρώ) και της Χώρας (17.101) των οποίων το ΑΕΠ αντιπροσωπεύει το 62% του και το 68% αντιστοίχως κοινοτικού μέσου όρου.

Ειδικότερα το κατά κεφαλήν ΑΕΠ:

- της Π.Ε. Ευρυτανίας αντιπροσωπεύει το 66% του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το 60% της Χώρας.
- και της Π.Ε. Φθιώτιδας το 87,5 % του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το 79% της Χώρας.

Η Π.Ε. Ευρυτανίας είναι επομένως στη μειονεκτικότερη θέση με ΑΕΠ κατά κεφαλή που αντιπροσωπεύει το 41% του κοινοτικού μέσου όρου ενώ η Π.Ε. Φθιώτιδας το 55%.

Συγκριτικός κοινός κοινοτικός δείκτης για αγροτικές περιοχές μεταξύ 55,5% και 68,5%.

Ως προς την εξέλιξη σημειώθηκε σταδιακή αύξηση, την περίοδο μετά το 2011, περίπου κατά 10% αλλά υπολείπεται ακόμα του ΑΕΠ/κατά κεφαλή του 2011 (Π.Ε. Ευρυτανίας 11.324 Ευρώ και στη Π.Ε. Φθιώτιδας 15.003 Ευρώ).

Εξέλιξη και διάρθρωση απασχόλησης

Η διάρθρωση της απασχόλησης στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με βάση την ΑΠΑ του **2019** στη περιοχή παρέμβασης είναι:

- 18% στο 1-γενή τομέα, έναντι 10,5% στη Χώρα.
- 22,1% στο 2-γενή τομέα, έναντι 13% στη Χώρα.
- 59,9% στο 3-γενή τομέα, έναντι 76,5% στη Χώρα.

Συγκρίνοντας με τα στοιχεία της απογραφής του 2011, για την απασχόληση ανά Περιφερειακή Ενότητα, που η απογραφή παραθέτει παρατηρούμε ότι την περίοδο 2011-2019, το προφίλ της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας, έμεινε περίπου σταθερό (Απογραφή 2011 για τη Περιφέρεια 1-γενής 17%, 2-γενής 23,5%, 3-γενής 59,5%).

Κατ επέκταση συμπεραίνουμε ότι και το προφίλ της περιοχής παρέμβασης, έμεινε περίπου σταθερό και έχει περίπου με βάση τα στοιχεία του **2011** ως εξής:

- 28,4% στο 1-γενή τομέα, (21% Π.Ε. Ευρυτανίας και 30% Π.Ε. Φθιώτιδας).
- 17,9% στο 2-γενή τομέα, (17,5% Π.Ε. Ευρυτανίας και 18,3% Π.Ε. Φθιώτιδας).
- 53,7% στο 3-γενή τομέα, (61,5% Π.Ε. Ευρυτανίας και 51,7% Π.Ε. Φθιώτιδας).

Συμπερασματικά, η απασχόληση στη περιοχή είναι μεγάλη κυρίως στο 1-γενή τομέα, μεγάλη στο 2-γενή τομέα αλλά υπολείπεται στο 3-γενή τομέα σε σχέση με τη χώρα, με εξαίρεση την απασχόληση στον 3-γενή τομέα της Π.Ε. Ευρυτανίας που παρουσιάζει εξαιρετικά αυξημένη απασχόληση. (**Βλέπε Πίνακες 4,5 – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**)

Οικονομικός ενεργός πληθυσμός και Ανεργία

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός κυμαίνεται στο 36,6% του μόνιμου πληθυσμού της περιοχής και υπολείπεται της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (39,7%) και της Χώρας (42,4%).

Στις ορεινές περιοχές, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός κυμαίνεται περίπου στο 30% και είναι εξαιρετικά χαμηλός.

Σε σχέση με την ανεργία τα πλέον πρόσφατα στοιχεία αφορούν τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (**Εκθεση INSETE 2021**) και δείχνουν αύξηση τη περίοδο 2011-2015 με 26% μέγεθος για το 2015 και μείωση τη περίοδο 2015-2020 με 19% μέγεθος για το 2020. Υψηλή μεν αλλά σημαντικά μειούμενη.

Παραγωγικότητα

Στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η παραγωγικότητα εργασίας των τομέων, εμφανίζει με βάση την ΑΠΑ και τη διάρθρωση της απασχόλησης του 2019 μία σημαντική υστέρηση στο πρωτογενή τομέα, οριακή υστέρηση στο τριτογενή τομέα και αυξημένη παραγωγικότητα στο δευτερογενή τομέα.

Η περιοχή παρέμβασης συμπεριλαμβανόμενων και των εξαιρούμενων του Leader περιοχών, παρουσιάζει μεγάλη υστέρηση στο πρωτογενή τομέα (μεγαλύτερη της περιφέρειας) και αυξημένη παραγωγικότητα στο δευτερογενή τομέα (μικρότερη όμως της περιφέρειας) και αυξημένη παραγωγικότητα στον τριτογενή τομέα κυρίως λόγω της τουριστικής δραστηριότητας της Ευρυτανίας και της συμμετοχής της πόλης της Λαμίας στο διατιθέμενα στοιχεία της ΑΠΑ.

1.2. Πρωτογενής Τομέας - Παραγωγή αγροτικών προϊόντων

Κύρια χαρακτηριστικά χρήσης γης και εκμεταλλεύσεων.

Ο πρωτογενής τομέας της περιοχής παρέμβασης, παρουσιάζει υψηλή απασχόληση και χαμηλή παραγωγικότητα παρ' όλο που χαρακτηρίζεται από δυναμικούς παραγωγικούς συντελεστές και σημαντική παραγωγή που του εξασφαλίζουν σημαντική θέση στην οικονομία της χώρας.

Σημαντικό στοιχείο του πρωτογενή τομέα είναι η έντονη ενδοπεριφερειακή διαφοροποίηση στα μεγέθη και στον προσανατολισμό της αγροτικής παραγωγής, με βάση τις γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες, μεταξύ της αμιγώς ορεινής περιοχής της Π.Ε. Ευρυτανίας με πολύ μικρή συμμετοχή του πρωτογενή και ειδικά της φυσικής παραγωγής (αντιπροσωπευτική των παρόμοιων περιοχών της περιοχής παρέμβασης) και της μεικτής αλλά κυρίως πεδινής περιοχής της Π.Ε. Φθιώτιδας, με μεγάλη συμμετοχή του πρωτογενή τομέα, στο σύνολό του.

Ειδικότερα όπως προκύπτει από τα στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2016 :

Η χρησιμοποιούμενη γεωργική γη ανέρχεται σε 1.131.686 στρεμ. και αντιπροσωπεύει το 42,1% της αντίστοιχης γης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και το 3,7% της Χώρας (**Πίνακας 7α - Παράρτημα II**).

Χωροθετείται σχεδόν καθ' ολοκληρία στη Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας και αποτελεί το 20% της συνολικής έκτασης της περιοχής παρέμβασης.

Περιλαμβάνει 21.047 εκμεταλλεύσεις, εκ των οποίων 18.503 αμιγώς γεωργικές. Οι αμιγώς γεωργικές εκμεταλλεύσεις καλύπτουν το 80% της ως άνω γεωργικής γης και αντιπροσωπεύουν, σε σχέση με τη Περιφέρεια και τη Χώρα, το 44,2% και το 4,3% αντιστοίχως.

Στη Π.Ε. Ευρυτανίας κυριαρχούν οι μεικτές εκμεταλλεύσεις που καλύπτουν το 77% της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης της και δείχνουν την παραδοσιακή δομή της γεωργικής της φυσιογνωμίας.

Η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση είναι για τις αμιγώς γεωργικές 50 στρεμ. για τη Π.Ε. Φθιώτιδας και 5,3 στρεμ. για τη Π.Ε. Ευρυτανίας, έναντι 36,8 στρεμ. για τη Περιφέρεια και 39,2 στρεμ. για τη Χώρα και για τις μεικτές 117 στρεμ για τη Π.Ε. Φθιώτιδας και 16,9 στρεμ. για τη Π.Ε. Ευρυτανίας, έναντι 73 στρεμ. για τη Περιφέρεια και 93,5 στρεμ. για τη Χώρα.

Σε σχέση με την άρδευση, σε αμφότερες της ενότητες της περιοχής παρέμβασης οι αρδευόμενες εκμεταλλεύσεις αντιπροσωπεύουν υψηλό ποσοστό (44,8%), μεγαλύτερο της Περιφέρειας (36,9%) και της Χώρας (34,8%) και συσχετίζονται με το πλούσιο υδάτινο δυναμικό της περιοχής. (**Πίνακας 7β - Παράρτημα II**).

Η αμιγώς χρησιμοποιούμενη κτηνοτροφική γη ανέρχεται σε 24.999 στρεμ. κύρια χωροθετούμενη στη Π.Ε. Φθιώτιδας (81,9%), περιλαμβάνει 603 εκμεταλλεύσεις κύρια χωροθετούμενες στη Π.Ε. Ευρυτανίας (69%) και αντιπροσωπεύει σε σχέση με τη Περιφέρεια και τη Χώρα το 52,1% και το 3,6% αντιστοίχως.

Σε επίπεδο απασχόλησης στις εκμεταλλεύσεις (**Πίνακας 8 Παράρτημα II**) απασχολούνται 4,2 άτομα / εκμετάλλευση όπως και στη Χώρα, πλην Π.Ε. Ευρυτανίας όπου 2,1 άτομα / εκμετάλλευση. Οι εποχιακοί εργάτες αντιπροσωπεύουν σημαντικό δυναμικό.

Από την Έρευνα Διάρθρωσης των Εκμεταλλεύσεων της ΕΛΣΤΑΤ του 2016 προκύπτει ότι ηλικιακά, οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων στη μεγάλη τους πλειοψηφία είναι άνω των 55 ετών και στις δύο χωρικές υποενοότητες της περιοχής παρέμβασης και κυρίως άνδρες και στη χωρική ενότητα Ευρυτανίας τα νοικοκυριά / κάτοχοι έχουν μέλη τους μόνο τους δύο συζύγους.

Η διαχρονική εξέλιξη της καλλιέργειας της γης (**Πίνακας 9 Παράρτημα II**) παρουσιάζει μείωση την δεκαετία 2009-2019, ιδίως λόγω της δραματικής μείωσης στην Π.Ε. Ευρυτανίας αλλά με μικρότερους ρυθμούς απ' ότι στη ΠΣΤΕ και τη Χώρα, με αποτέλεσμα τη καλύτερευση της σχετικής θέσης της.

Η αγρανάπαυση επί του συνόλου της καλλιεργούμενης γης ανέρχεται στο 16,4% στη Π.Ε. Φθιώτιδας και αυξάνεται έντονα τη περίοδο αυτή και στο 6,7% στη Π.Ε. Ευρυτανίας όπου μειώνεται έντονα την ίδια περίοδο (κατά 50%).

Γεωργική παραγωγή και γεωργικά προϊόντα

Η σύνθεση και ο όγκος της τοπικής γεωργικής παραγωγής εξασφαλίζουν σημαντικά πλεονεκτήματα στην περιοχή παρέμβασης, στα πλαίσια των τρεχουσών εθνικών και κοινοτικών πολιτικών αγροτοδιατροφής, στη βάση τοπικών γεωργικών προϊόντων των αγροτικών περιοχών της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα:

Η γεωργική παραγωγή, συντριπτικά αναπτύσσεται στη Π.Ε. Φθιώτιδας της περιοχής παρέμβασης. Οι κύριες εν ενεργεία καλλιέργειες της γεωργικής γης, με βάση στοιχεία του 2009 και 2019 (**Πίνακες 9 & 10 - Παράρτημα II**) εμφανίζουν σημαντικές χωρικές διαφοροποιήσεις στα καλλιεργούμενα είδη και εξέλιξη τη περίοδο 2009-2019 και έχουν ως εξής:

Στη Π.Ε. Φθιώτιδας: κυριαρχούν οι αροτραίες καλλιέργειες (53% του συνόλου, με κύρια προϊόντα σιτηρά (64% των καλλιεργειών), βαμβάκι (16%), κτηνοτροφικά φυτά (16%) και τα όσπρια, κατέχουν δυναμική θέση στη παραγωγή, αντιπροσωπεύοντας το 47,8% των καλλιεργειών της ΠΣΤΕ και το 4,3% της Χώρας, αλλά ως προς την εξέλιξη, εμφανίζουν μικρή μείωση.

Ακολουθούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (29,1% του συνόλου) οι οποίες έχουν επίσης δυναμική θέση (43,3% των καλλιεργειών της ΠΣΤΕ και 4% της Χώρας) και ως προς την εξέλιξη εμφανίζουν αύξηση.

Στις δενδρώδεις καλλιέργειες έχουν σε δεσπόζουσα θέση οι ελαιώνες (42,4 % των καλλιεργειών της ΠΣΤΕ, 3^{ης} σε θέση στη χώρα) με κύρια προϊόντα τις βρώσιμες ελιές και το λάδι, ακολουθούν τα ακρόδρυα με κύρια προϊόντα τα φιστίκια, τα καρύδια, τα αμύγδαλα (75% της Περιφέρειας 1^{ης} σε θέση στη χώρα στη παραγωγή φιστικιών).

Τέλος οι κηπευτικές καλλιέργειες έχουν μικρή συμμετοχή με κύρια προϊόντα την βιομηχανική τομάτα και τις πατάτες με ως προς την εξέλιξη εντυπωσιακή μείωση (κατά 50%) και τα αμπέλια με μικρή μείωση.

Στη Π.Ε. Ευρυτανίας: κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες (63,5% του συνόλου) με κύρια προϊόντα τα καρύδια και τα κάστανά και θετική εξέλιξη, ακολουθούμενες από τις αροτραίες (26,5% του συνόλου) σε κάθετη μείωση (>50%) και με μικρό ποσοστό τις κηπευτικές καλλιέργειες (1,5%) σε πώση και τα αμπέλια (1,9%) σε άνοδο.

Σε σχέση με τον όγκο της παραγωγής σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Μελέτη Αγορών Εξωτερικού, Γαία Επιχειρείν) τα κυριότερα σε επαρκή όγκο, αγροτικά προϊόντα είναι τα σιτηρά (ιδίως το σκληρό σιτάρι), το βαμβάκι, οι επιτραπέζιες ελιές και το λάδι (88% και 67% της παραγωγής της ΠΣΤΕ), τα όσπρια, οι καρποί με κέλυφος (ιδίως κελυφωτό φιστίκι και καρύδια, αμύγδαλα), ποικιλίες κρασί, τα κηπευτικά (βιομηχανική ντομάτα).

Πολλές εκτάσεις της περιοχής καλύπτονται από πυρηνόκαρπα όπως Βερικοκιές, Ροδακινινιές, Κερασιές και Δαμασκηνιές. Οι κερασιές είναι αυτές που καταλαμβάνουν τις μεγαλύτερες εκτάσεις στην περιοχή παρέμβασης, με παραγωγή που αγγίζει το 71% στο σύνολο της Περιφέρειας.

Νέες ανερχόμενες καλλιέργειες αποτελούν η παραγωγή του ακτινιδίου και της Στέβιας, που παίζει εξέχουσα θέση στα παραγόμενα προϊόντα της περιοχής Σπερχειού.

Σε σχέση με τα αρωματικά φυτά, με ιδιαίτερες δυνατότητες λόγω των ιδανικών εδαφο-κλιματικών συνθηκών των ορεινών περιοχών δεν αποτελούν ιδιαίτερο αντικείμενο καλλιέργειας. Η συλλογή αυτοφυών ειδών (ιδίως ρίγανης) καλύπτει τις ανάγκες της ιδιοκατανάλωσης καθώς και αυτές των τοπικών λαϊκών αγορών.

Αντιθέτως τα κτηνοτροφικά φυτά της περιοχής καλλιεργούνται αρκετά και χρησιμοποιούνται κυρίως για ζωτροφές.

Κτηνοτροφική παραγωγή και κτηνοτροφικά προϊόντα

Για το σύνολο της περιοχής παρέμβασης και για τη κάθε χωρική ενότητα, η κτηνοτροφική δραστηριότητα στα πλαίσια του πρωτογενή τομέα είναι σημαντική αλλά είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη Π.Ε. Ευρυτανίας. Τα μεγέθη και η εξέλιξή τους, την περίοδο 2009-2019 για το ζωικό κεφάλαιο και 2006-2019 για τη ζωική παραγωγή (**Πίνακες 11, 12 - Παράρτημα II**) έχουν ως εξής:

Ως προς το ζωικό κεφάλαιο και για κάθε χωρική ενότητα, η εκτατική αιγοπροβατοτροφία αποτελεί το κατ' εξοχή κλάδο ακολουθούμενη από τα κουνέλια και τα βοοειδή. Η χοιροτροφία και η συστηματική πτηνοτροφία έχουν μικρή ανάπτυξη στη περιοχή της Π.Ε. Φθιώτιδας. Η εξέλιξη στο τομέα αυτό είναι θετική μόνο ως προς τα πρόβατα ενώ εντυπωσιακά θετική είναι στα βοοειδή. Σε σχέση με τη θέση στη χώρα η περιοχή συμμετέχει με περίπου 2% και υπολείπεται των δυνατοτήτων της, σε σχέση με κτηνοτροφική γη και τη τοπική παράδοση.

Ως προς τη παραγωγή κρέατος, ισόποση παραγωγή πρόβειου και βοδινού κρέατος ακολουθούμενη κατά σειρά από το χοιρινό και αίγιο κρέας, με αύξηση παραγωγής μόνο του βοδινού και δραματική μείωση του αίγιου (90%) και πρόβειου (70%) κρέατος. Οριακή θέση στη χώρα αλλά υπολειπόμενη ως προς τις δυνατότητές της.

Το αίγιο και το πρόβιο γάλα κυριαρχεί στη παραγωγή, παραγόμενο δε και στις δύο χωρικές ενότητες, και παρουσιάζει μείωση (25%). Ακολουθείται από το αγελαδινό παραγόμενο στη Π.Ε. Φθιώτιδας, που παρουσιάζει επίσης μείωση (53%). Ο κλάδος έχει οριακή θέση στη χώρα, υπολειπόμενη δε ως προς τις δυνατότητές της. Σημειωτέον, ότι η μείωση του ζωικού κεφαλαίου είναι μικρότερη της παραγωγής.

Σημαντική θέση και θετική ανάπτυξη έχει η μελισσοτροφία (αύξηση 43%) και η παραγωγή μελιού (αύξηση 25,3%) για κάθε χωρική ενότητα της περιοχής παρέμβασης, με σημαντικό όγκο επαρκούς παραγωγής.

Αλιεία και Υδατοκαλλιέργεια

Η περιοχή παρέμβασης, λόγω του μεγάλου μήκους των ακτών της και της ιδιαίτερης μορφολογίας τους (υπήνεμοι κόλποι, θαλάσσια ρεύματα που δημιουργούν καλή οξυγόνωση κλπ.) καθώς και των εσωτερικών υδάτων της, παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη στον τομέα. Δυναμικότερη είναι η θαλάσσια ιχθυοκαλλιέργεια (τσιπούρες – λυθρίνια) τόσο προς την εσωτερική όσο και την εξωτερική αγορά. Η χωρική ενότητα Π.Ε. Φθιώτιδας της Περιοχής Παρέμβασης αποτελεί από τη πρώτη σε παραγωγή και εξαγωγές Π.Ε. στη Χώρα. Ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας υπάρχει στην Ευρυτανία τόσο στην Λίμνη των Κρεμαστών όσο και στη παραδοσιακή παραποτάμια καλλιέργεια της πέστροφας.

Προϊόντα Π.Ο.Π & Π.Γ.Ε.

Η Περιοχής Παρέμβασης έχει αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα στο τομέα των επώνυμων προϊόντων. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα πολλαπλά προϊόντα της περιοχής τα οποία θεωρούνται ΠΟΠ και ΠΓΕ και εκπροσωπούν ποσοστό 10% του συνόλου της Χώρας.

ΠΟΠ & ΠΓΕ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ			
Κατάλογος Προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) & Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 510/06 του Συμβουλίου.			
A/A/	ΠΡΟΙΟΝ/ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΠΟΠ/ΠΓΕ	ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
Ελιές			
1	Κονσερβολιά Αταλάντης	ΠΟΠ	317740/18-01-94 (ΦΕΚ 24/18-01-94)
2	Κονσερβολιά Στυλίδας	ΠΟΠ	Official Journal L299/09.11.2013 Official Journal L163/02.07.1996
3	Κονσερβολιά Θερμοπυλών	ΠΟΠ	
Τυριά			
1	Κατίκι Δομοκού	ΠΟΠ	313048 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
2	Τυρί Φέτα Δομοκού	ΠΟΠ	
3	Τυρί Ανθότυρος	ΠΟΠ	
4	Τυρί Κεφαλοτύρι	ΠΟΠ	
5	Τυρί Μυζήθρα	ΠΟΠ	
6	Τυρί Τελεμές	ΠΟΠ	
7	Τυρί Φέτα Ευρυτανίας	ΠΟΠ	
8	Κεφαλογραβιέρα Ευρυτανίας	ΠΟΠ	
9	Τσαλαφούτι Αγράφων	ΠΟΠ	
Φρούτα-Λαχανικά-Ξηροί Καρποί-Όσπρια			
1	Ακτινίδιο Σπερχειού	ΠΟΠ	319101 / 18-01-1994 (ΦΕΚ 25/18-01-94) 296533/18-01-1995 (ΦΕΚ 58/31-01-95)
2	Κελυφωτό φιστίκι Φθιώτιδας	ΠΟΠ	317706 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 18/14-01-94)
3	Πατάτα Λιβανατών	ΠΟΠ	
Εκλεκτά Προϊόντα			
1	Αφράτα Καρύδια	ΠΟΠ	
2	Φακές Βουζίου Δομοκού	ΠΟΠ	
3	Μήλα Δομοκού	ΠΟΠ	
Οίνοι			
1	Οίνος Κοιλάδα Αταλάντης	ΠΓΕ	383/B/24.5.1996 1008/B/25.9.1998 1850/B/14.12.2004 2779/B/2.12.2011
2	Οίνος Μαρτίνο	ΠΓΕ	1850/B/14.12.2004 2781/B/2.12.2011
3	Οίνος Οπούντια Λοκρίδας	ΠΓΕ	709/B/17.8.1995 1850/B/14.12.2004 2779/B/2.12.2011
4	Οίνος πλαγιές Κνημίδος	ΠΓΕ	
5	Οίνος Στερεά Ελλάδα	ΠΓΕ	548/B/9.7.1996 1012/B/10.8.2000
6	Οίνος Φθιώτιδας	ΠΓΕ	2781/B/2.12.2011

Πηγή: Οργανισμός Πιστοποίησης & Επібλεψης Γεωργικών Προϊόντων - Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Πέραν των ως άνω προϊόντων, πολλαπλά τοπικά παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής παρέμβασης, έχουν την δυνατότητα προώθησής τους, ως επώνυμα προϊόντα (κρέατα ορεινής εκτατικής κτηνοτροφίας, όσπρια Δομοκού, Αλλαντικά Προυσού Ευρυτανίας και Τυμφρηστού, Μέλι, Κεράσια, καρύδια, πέστροφα κ.λ.π.).

Ως προς τις βιολογικές καλλιέργειες, έχουν καταγραφεί διάσπαρτα στη περιοχή διάφορα επισκέψιμα βιολογικά αγροκτήματα στα πλαίσια της Αγροτοδιατροφικής Σύμπραξης Στερεάς Ελλάδας καθώς και μονάδα αιγοπροβάτων και μονάδες πέστροφας.

Δασοπονία-Δασική παραγωγή

Σημαντικές είναι οι δραστηριότητες που συνδέονται με το δασικό πλούτο της περιοχής παρέμβασης. Οι ορεινοί όγκοι της, προσφέρονται για πολλές εκμεταλλεύσεις (στρογγυλή ξυλεία, καυσόξυλα, πολλαπλασιασμό ειδών, ελεγχόμενη θήρα), εν τούτοις, η αξιοποίησή τους είναι ελάχιστη και μόνο στη Π.Ε. Ευρυτανίας.

Τα ελατοδάση της Ευρυτανίας αποτελούν το 2^ο σε μέγεθος δασικό σύμπλεγμα της χώρας, με τη καλύτερη ποιότητα ξύλου ελάτης, με σημαντική παράδοση στην αξιοποίησή του, που σήμερα έχει αισθητά υποχωρήσει. Προσφέρονται για την ανάπτυξη ενός φάσματος δραστηριοτήτων (παραγωγή στρογγυλής ξυλείας, ρητίνης, καυσόξυλων, πολλαπλασιασμό ειδών, καλλωπιστικά είδη, βιομάζα) μέσω των τοπικών οργανωμένων δασικών συνεταιρισμών, των δασικών υπηρεσιών και του Πανεπιστημιακού Τμήματος Δασολογίας στο Καρπενήσι.

1.3. Δευτερογενής Τομέας - Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων

Η φυτική κυρίως παραγωγή και δευτερευόντως η κτηνοτροφική παραγωγή της περιοχής παρέμβασης, έχει τροφοδοτήσει μια δυναμική μεταποίηση σε πολλούς κλάδους παραγωγής αγροτικών και μη αγροτικών προϊόντων (τροφίμων και ποτών, παραγωγής χαρτιού, κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων κτλ).

Ο τομέας παρουσιάζει υψηλή απασχόληση και υψηλή παραγωγικότητα και μία σημαντική θέση σε επίπεδο περιφέρειας και χώρας και συνοδεύεται από σημαντικές εγκαταστάσεις μεμονωμένων βιομηχανικών μονάδων και οργανωμένων περιοχών (ΒΙΠΕ Λαμίας, ΒΙΟΠΑ Αταλάντης). Η δραστηριότητα αναπτύσσεται και χωροθετείται κύρια (κατά 95%) στη Π.Ε. Φθιώτιδας με ανεπτυγμένης μορφής επιχειρήσεις. Στη Π.Ε. Ευρυτανίας που η δραστηριότητα είναι σημαντική (13,1% της ΑΓΠ της Π.Ε. Ευρυτανίας) δραστηριοποιούνται μικρές βιοτεχνικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις οικοτεχνίας τοπικών προϊόντων με έμφαση στα τυροκομικά και γαλακτοκομικά προϊόντα, ζυμαρικά, γλυκά, βότανα, ποτά και δασικά προϊόντα μεμονωμένης χωροθέτησης σε βασικές εγκαταστάσεις ενώ υπάρχουν σημαντικές εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία για το 2020 της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακας 13 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II) στη περιοχή καταγράφονται στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και το χονδρικό εμπόριο, που συνδέεται με αυτή, 553 επιχειρήσεις (32 στη Π.Ε. Ευρυτανίας) με μέσο αριθμό απασχολούμενων ανά επιχείρηση 3,5 άτομα (2,3 στη Π.Ε. Ευρυτανίας). Τα μεγέθη αυτά και η διασπορά στους υποκλάδους, δείχνουν την οριακή δομή της μεταποίησης και την ανάγκη εκσυγχρονισμού της.

Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της Διεύθυνσης Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, προκύπτει ότι τα προϊόντα γεωργίας που οδηγούνται σε εκτεταμένη μεταποίηση, εντός της περιοχής παρέμβασης, είναι κυρίως η επιτραπέζια ελιά, το ελαιόλαδο, το σιτάρι, το βαμβάκι, η βιομηχανική τομάτα, τα σταφύλια για οينوποίηση, το ρύζι και τα κελυφωτά φιστίκια. Επίσης γίνεται μεταποίηση φρούτων κυρίως για γλυκά κουταλιού. Τελευταία παρατηρείται προσπάθεια για ίδρυση μονάδων αιθέριων ελαίων και επεξεργασίας της Στέβια.

Λαμβανομένων υπ' όψη των πόρων και πολλαπλών ειδών καλλιεργειών της περιοχής, οι μονάδες μεταποίησης, μεταποιούν μικρό μέρος της τοπικής παραγωγής και σε περιορισμένο βαθμό, σύμφωνα με στοιχεία του Εμποροβιοτεχνικού Επιμελητηρίου Φθιώτιδας και της ΕΛΣΤΑΤ. Αποτελούνται κυρίως από Ελαιοτριβεία/Πυρηνελουργεία, Τυποποιητήρια και Συσκευαστήρια, κυρίως ελαιολάδου και βρώσιμων ελιών, Εκκοκιστήρια, Οينوποιεία και Μονάδες Παραγωγής Ζωοτροφών. Βιομηχανικού

τύπου εγκαταστάσεις αναπτύσσονται στους τομείς της Αλευροποιίας και των συνδεδεμένων προϊόντων της (Αρτοποιεία κ.λ.π) και τη Βιομηχανική Τομάτα.

Σε σχέση με τη μεταποίηση προϊόντων ζωικής παραγωγής, αφορά κυρίως το χοιρινό κρέας με επώνυμα προϊόντα (Λουκάνικα και Προσούτο Προυσού Ευρυτανίας) καθώς και τα γαλακτοκομικά και το μέλι. Τα γαλακτοκομικά έχουν μία σχετική θέση στη παραγωγή της χώρας αλλά είναι υπολειπόμενη της θέσης στο ζωικό κεφάλαιο, ενώ στο μέλι υπάρχει μία ανερχόμενη σημαντική θέση.

Σε σχέση με το είδος των μεταποιητικών μονάδων, αφορούν κυρίως πρώτη μεταποίηση και πρόκειται κυρίως για τυροκομεία, μονάδες τεμαχισμού κρεάτων, σφαγεία, αλλαντοποιεία και συσκευαστήρια κυρίως μελιού.

Βιομηχανικού τύπου εγκαταστάσεις αποτελούν η Βιομηχανία Γάλακτος Λαμίας και η Μονάδα Προσούτο Προυσού Ευρυτανίας. Υστέρηση παρατηρείται στην μεταποίηση επεξεργασία των υποπροϊόντων της κτηνοτροφικής παραγωγής (δέρματα, μαλλί, απόβλητα κ.λ.π.).

Μέχρι πρόσφατα στην Ευρυτανία, λειτουργούσαν δασική βιομηχανική μονάδα (ΔΑΒΙΕ) με δύο εργοστάσια τα οποία σήμερα είναι εγκαταλελειμμένα και η οποία παρήγαγε δασοκομικά προϊόντα όπως ξυλεία ελάτης (διαφόρων διαστάσεων και κατηγοριών ποιότητας π.χ. τεχνητή ξυλεία ελάτης, καυσόξυλα ελάτης, βιομηχανικό ξύλο ελάτης), καυσόξυλα δρυός και διάφορα άλλα δευτερεύοντα δασικά προϊόντα. Η δραστηριότητα έχει σταματήσει αν και μπορεί να εξασφαλίσει απασχόληση και εισόδημα σε σημαντικό τμήμα του πληθυσμού εκτεταμένης μειονεκτικής ορεινής περιοχής. Η μεταποίηση των δασικών προϊόντων περιορίζεται σε μικρά ξυλουργικά εργοστάσια (πριστήρια). Δραστηριότητα υπάρχει επίσης σχετικά με τα δέντρα Χριστουγέννων ελάτης, καθώς και άλλα προϊόντα όπως θάμνοι, φρύγανα, φυτόχωμα, κώνοι, φλοιός μελιάς, σπόροι, λοιποί καλλωπιστικοί κλώνοι κ.λ.π. Η υστέρηση στην αξιοποίηση των μεγάλων δασικών πόρων της περιοχής είναι μεγάλη.

Στο δυναμικότατο σε παραγωγή τομέα της ιχθυοκαλλιέργειας, η μεταποίηση συνίσταται κύρια σε συσκευαστήρια μεταποίησης αλιευτικών προϊόντων και κέντρα αποστολής οστράκων και πολύ λίγες μεταποιητικές μονάδες. Είναι γενικά μικρή επί τόπου και αναπτύσσεται κυρίως στην γειτονική Αττική. Ως προς την υδατοκαλλιέργεια υπάρχει τοπικά μακριά παράδοση στο τομέα της καλλιέργειας πέστροφας με τη παρουσία της ισχυρής μονάδας AURORASALMON που λειτουργεί στη ΒΙΠΕ Λαμίας. Δύο μικρότερες αλλά δυναμικές ποιοτικές μονάδες παραγωγής πέστροφας λειτουργούν στο Κεφαλόβρυσσο και στον Γάβρο του Δήμου Καρπενησίου.

1.3.1 – Εξοικονόμηση ενέργειας

Στο τομέα της εξοικονόμησης της ενέργειας και του νερού, τόσο για λόγους κλιματικής αλλαγής και διατήρησης των φυσικών πόρων όσο και προσαρμογής στην αύξηση του κόστους της ενέργειας και τις ένταξής τους στις πολιτικές και τα αναπτυξιακά προγράμματα της περιόδου 2021-2027 του εθνικού, περιφερειακού και κοινοτικού επιπέδου εντοπίζονται τα εξής για τη περιοχή παρέμβασης: Η μεταποιητική δραστηριότητα στη περιοχή ασκείται σε τομείς ιδιαίτερα απαιτητικούς στη χρήση νερού όπως σφαγεία και επεξεργασία κρεάτων, παραγωγή γάλατος, επεξεργασία φρούτων και λαχανικών (πλύσιμο και απολύμανση προϊόντων, υγιεινή χώρων και προσωπικού. Τα θέματα της ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης καθώς και τεχνικών εξοικονόμησης είναι θέματα αιχμής για τη συμμόρφωση των επενδύσεων με τις εθνικές και κοινοτικές κατευθύνσεις των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Στο τομέα της ενέργειας το αυξανόμενο κόστος της ενέργειας των επιχειρήσεων λόγω των ειδικών γεωπολιτικών συνθηκών και της αλλαγής των εθνικών και κοινοτικών ενεργειακών πολιτικών αλλά και η ανάγκη προσαρμογής στις γενικότερες στρατηγικές της προσαρμογής στη Κλιματική Αλλαγή μπορεί να αντιμετωπιστεί με τις νέες τεχνικές εξοικονόμησης ή εναλλακτικές μορφές ενέργειας σε ατομική / συλλογική βάση στη κατεύθυνση εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων ή των τόπων εγκατάστασής τους. Σημειωτέον ότι η περιοχή διαθέτει σημαντικές δυνατότητες εναλλακτικών πηγών ενέργειας (Βιομάζα, ΑΠΕ, Γεωθερμία) όπως αναλυτικά περιγράφεται στο Κεφάλαιο του Στόχου 2.

1.4. Τριτογενής Τομέας

Στον τριτογενή τομέα, ο κλάδος λιανικού και χονδρικού εμπορίου, των ξενοδοχείων και των εστιατορίων συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσοστά σε όρους απασχόλησης, κύκλου εργασιών, αριθμού επιχειρήσεων και προστιθέμενης αξίας. Επισημαίνεται ωστόσο ότι, η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών προς τελικούς καταναλωτές και λιγότερο προς τις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί από την περιοχή παρέμβασης ένα βασικό μοχλό ενίσχυσης της καινοτομίας και αύξησης της ανταγωνιστικότητας.

Οι τομείς αιχμής του τριτογενή τομέα που απαιτούνται στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου του τοπικού προγράμματος CLLD/LEADER και στους οποίους υπάρχει μεγάλη υστέρηση είναι κυρίως marketing, τεχνική – συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα ενεργειακής εξοικονόμησης και εξοικονόμησης νερού, πιστοποίηση ποιότητας και ασφάλειας προϊόντων, σημάτων ποιότητας των τοπικών προϊόντων, υπηρεσιών ψηφιακής οικονομίας και ψηφιακών εξυπηρετήσεων.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: Ενίσχυση επιχειρήσεων για την βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής.

2.1. Ελκυστικότητα περιοχής

Η ελκυστικότητα μιας εδαφικής περιοχής ορίζεται διεθνώς ως το σύνολο των παραγόντων που προσελκύουν:

- α) νέες επιχειρήσεις και επενδύσεις στη συγκεκριμένη περιοχή είτε μόνο ως τόπο εγκατάστασης, είτε σε διασύνδεση με τη τοπική παραγωγική διαδικασία,
- β) άτομα για την επιλογή μιας συγκεκριμένης περιοχής για μόνιμη κατοικία και τόπο εργασίας,
- γ) άτομα για επίσκεψη/τουρισμό.

Με βάση το πρόγραμμα Leader της περιόδου 2023-2027 καθώς και το εξωτερικό περιβάλλον που διαμορφώνουν οι πολιτικές και στρατηγικές που το πλαισιώνουν, στο κεφάλαιο αυτό θα εξεταστούν οι παράμετροι που αφορούν την επιχειρηματική ελκυστικότητα για την εγκατάσταση των νέων ή η επέκταση δραστηριοτήτων ήδη εγκατεστημένων επιχειρήσεων στους νέους προωθούμενους τομείς της Βιοοικονομίας, της Κυκλικής Οικονομίας και της Ψηφιακής Οικονομίας που σχετίζονται με την αγροτική οικονομία καθώς και την τουριστική επιχειρηματική ελκυστικότητα.

Το ζήτημα της ελκυστικότητας κατοίκησης είναι συνώνυμο της ποιότητας ζωής που εξετάζεται σε επόμενο κεφάλαιο. Ομοίως σε επόμενα κεφάλαια εξετάζονται τα θέματα της ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών τουριστικών πόρων.

2.1.1. Προσβασιμότητα – Προσπελασιμότητα

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει ισχυρό πλεονέκτημα στο τομέα των μεταφορών αφού διασχίζεται από τους κύριους και δευτερεύοντες οδικούς άξονες του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) (ΠΑΘΕ-Ε65-Διαγώνιος Λαμία-Πάτρα), καθώς και από τη Διεθνή Σιδηροδρομική Γραμμή Αθήνα -Θεσσαλονίκη, που την διασύνδεουν με τις κύριες πόλεις/πύλες/αγορές της χώρας (Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Πάτρα – Ιωάννινα / Ηγουμενίτσα).

Συμπληρωματικά ένα πλέγμα βασικών διαπεριφερειακών οδικών αξόνων εξυπηρετούν τη σύνδεση της Περιοχής με τις όμορες Περιφέρειες/Δήμους/συνοριακές αγορές. Οι οδικές μεταφορές αποτελούν το κυρίαρχο δίκτυο των μεταφορικών υποδομών της περιοχής, ενώ το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι επίσης σε πλήρη αναβάθμιση και θα αποτελέσει στο άμεσο μέλλον, έναν ουσιαστικό παράγοντα «πράσινης κινητικότητας και επιχειρηματικότητας».

Υπάρχει επίσης πρόσβαση στο εθνικό δίκτυο θαλάσσιων μεταφορών, μέσω μεσαίων και μικρών λιμένων, εμπορευματικών (Λιμάνια Στυλίδας, AGROINVEST), τουριστικών (Αγ. Κωνσταντίνος, Γλύφα).

Οι λοιπές ενδομετακινήσεις που εξασφαλίζουν πρόσβαση στο ως άνω σύστημα μεταφορών γίνονται μέσω ικανοποιητικού συνδετήριου οδικού δικτύου.

Προβλήματα παρουσιάζονται κυρίως στις απομακρυσμένες ορεινές περιοχές της Π.Ε. Ευρυτανίας, λόγω απόστασης και δύσκολου εξαιρετικά ορεινού ανάγλυφου.

2.1.2. Ενέργεια / Βιοοικονομία / Κυκλική Οικονομία

Στον κρίσιμο για την επιχειρηματικότητα της περιοχής παρέμβασης τομέα της ενέργειας και το συσχετισμό της με τη Βιοοικονομία, τόσο για λόγους παραγωγής βιοενέργειας όσο και για λόγους συμμόρφωσης προς τις περιβαλλοντικές πολιτικές για την ενεργειακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων, μέσω χρήσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας, της νέας προγραμματικής περιόδου, η Περιοχή Παρέμβασης έχει ισχυρά πλεονεκτήματα.

Διαθέτει πολύ καλή υποδομή παροχής ηλεκτρικής ενέργειας και πολλών τύπων δυνατότητες Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) (αιολική, ηλιακή, υδροδυναμική) και βιοενέργειας που υποδηλώνει δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριότητας στο τομέα.

(α) ΑΠΕ

Ο βαθμός αξιοποίησης των ΑΠΕ για την ενεργειακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων, είναι χαμηλός. Σημειωτέον ότι η τοπική, με μικρής κλίμακας εγκαταστάσεις, αξιοποίηση των ΑΠΕ είναι ενδεδειγμένη για τη συμβατότητα με τα νέα περιβαλλοντικά μέτρα της Κ.Α.Π για την βιοποικιλότητα - προστασία γεωργικής γης -τοπίων και δασών.

(β) Γεωθερμία

Στην περιοχή παρέμβασης έχουν αναγνωριστεί γεωθερμικά πεδία χαμηλής θερμοκρασίας. Υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης των γεωθερμικών ρευστών για την ενεργειακή εκμετάλλευση και χρήση τους σε ένα ευρύ φάσμα ήπιων εφαρμογών όπως θέρμανση οικιών, θερμοκήπια, λουτρικές εγκαταστάσεις, βιομηχανία, ιχθυοκαλλιέργειες, κλπ. Το γεωθερμικό δυναμικό της περιοχής παρέμβασης, παρουσιάζεται αρκετά ισχυρό και από πρόσφατες μελέτες του Ι.Γ.ΜΕ, διαθέτει υψηλή και μέση ενθαλπία. Οι πηγές γεωθερμίας αλλά και ο χαρακτήρας τους, χαρτογραφούνται ως εξής:

Περιοχή Καμένων Βούρλων Δ. Μώλου-Αγ. Κωνσταντίνου: Στην περιοχή των Καμένων Βούρλων έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές διερευνητικές γεωτρήσεις στις οποίες ανιχνεύθηκαν θερμοκρασίες έως και 48°C. Το δυναμικό των υπόγειων ρευστών είναι εξίσου σημαντικό σε ότι αφορά την ποσότητά τους (με παροχές της τάξης των 350 m³/h). Η περιοχή έχει γνωρίσει ιδιαίτερη ανάπτυξη λόγω των θεραπευτικών ιδιοτήτων των θερμών πολύ μεταλλικών νερών αφού έχουν δημιουργηθεί σημαντικές υποδομές για λουτροθεραπείες.

Περιοχή Θερμοπυλών, Περιοχή Ψωρονερίων, Περιοχή Λουτρών Υπάτη Δ.Λαμιών: Στην περιοχή των Θερμοπυλών υπάρχει σύμπλεγμα από πηγές από τις οποίες η πιο θερμή έχει θερμοκρασία 42°C και παροχή της τάξης των 400 m³/h.

Η συνολική παροχή των τριών κύριων πηγών φθάνει τα 700 m³/h με θερμοκρασία 36-42°C. Το συνολικό γεωθερμικό δυναμικό της ευρύτερης περιοχής των Θερμοπυλών εκτιμάται πως είναι πολύ μεγαλύτερο και χρήζει περαιτέρω αξιοποίησης.

Οι πηγές Ψωρονερίων που βρίσκονται μετά την γέφυρα της Αλαμάνας κοντά στον συνοικισμό Κουτσέκι είναι υδροθειούχες, έχουν συνολική παροχή 200m³/h και θερμοκρασίες έως 35°C. Η ιαματική πηγή της Υπάτης έχει θερμοκρασία 29-32°C και αξιόλογη παροχή. Η αξιοποίησή τους σήμερα αφορά λουτροθεραπείες.

Περιοχή Λουτρών Πλατυστόμου& Περιοχή Λουτρών Παλαιοβράχας Δ. Μακρακώμης-Σπερχειάδας: Οι θερμοκρασίες των πηγών είναι 29-32,6°C και η συνολική παροχή τους 21m³/h. Γενικά το γεωθερμικό ενδιαφέρον της περιοχής αυτής κρίνεται ως περιορισμένο. Στο χωριό Παλαιοβράχα παρατηρήθηκαν αναβλύσεις θερμού νερού το οποίο έχει θερμοκρασία 27,1°C.

(γ) Βιομάζα –Βιοενέργεια

Η βιοοικονομία και η κυκλική οικονομία στις αγροτικές περιοχές συνδέεται κυρίως με τη διαχείριση/επανάχρηση της βιομάζας από τα υπολείμματα των γεωργικών καλλιεργειών και της διαχείρισης των δασών και των κτηνοτροφικών αποβλήτων.

Η περιοχή παρέμβασης λόγω της μεγάλης φυτικής παραγωγής της, και των εκτεταμένων δασών της, εντάσσεται στις περιοχές σημαντικού ενδιαφέροντος για την αξιοποίηση της γεωργικής και δασικής βιομάζας αλλά μικρότερου ενδιαφέροντος για τα κτηνοτροφικά απόβλητα λόγω της εκτατικής μορφής της κτηνοτροφίας της. Πρόβλημα στην αξιοποίηση της βιομάζας ως προς τους τοπικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις αποτελεί η δυσκολία εφαρμογής νέων τεχνολογιών λόγω έλλειψης τεχνολογικών γνώσεων.

2.1.3. Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)

Η περιοχή παρέμβασης, λόγω της γεωγραφικής και της κεντροβαρικής της θέσης στον εθνικό ηπειρωτικό χώρο φιλοξενεί το Κέντρο Δορυφορικής Επικοινωνίας στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Μώλου-Αγ. Κωνσταντίνου όπου είναι εγκατεστημένος μεγάλος Δορυφορικός Σταθμός του Ο.Τ.Ε. (Σκάρφεια).

Η οργάνωση των τηλεπικοινωνιών, απαραίτητη για την Ψηφιακή Οικονομία και Κοινωνία, είναι ικανοποιητική και γίνεται μέσω του Δακτυλίου Στερεάς Ελλάδας, που εξασφαλίζει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την απαραίτητη εναλλακτικότητα μεταξύ δικτύων κατώτερου και ανώτερου επιπέδου.

Υπάρχουν διάσπαρτοι σταθμοί σε όλη την περιοχή παρέμβασης τόσο στην Π.Ε Φθιώτιδας όσο και στην Π.Ε Ευρυτανίας, στις μεγάλες πόλεις και στους οικισμούς πάνω από 2.000 κατοίκους.

Επίσης στην περιοχή παρέμβασης μέσω οπτικών ινών υπάρχουν δίκτυα τηλεπικοινωνιών και από τις υπόλοιπες πλην του ΟΤΕ σημαντικές εταιρείες (όπως VODAFONE, WIND κτλ).

Προβλήματα στις τηλεπικοινωνίες εντοπίζονται στις ορεινές περιοχές της περιοχής παρέμβασης, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες λόγω των καιρικών φαινομένων.

Σε σχέση με τη συνδεσιμότητα/ευρυζωνικότητα στη μεγαλύτερη έκταση της περιοχής παρέμβασης, έχει ήδη εγκατασταθεί δίκτυο υψηλών ταχυτήτων και το έργο είναι συνεχή γεωγραφική επέκταση προς τις προβληματικές περιοχές της Ευρυτανίας και ειδικά του Δήμου Αγράφων.

Γενικά, η περιοχή σύμφωνα με το Περιφερειακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα 2023-2027 της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, ακολουθώντας το γενικό προφίλ της Περιφέρειας, καταγράφει υστέρηση στη ψηφιακή οικονομία, κυρίως στις παραμέτρους που αφορούν στη χρήση του διαδικτύου από το τοπικό πληθυσμό και τις επιχειρήσεις, τη ψηφιακή εκπαίδευση και τη συνδεσιμότητα/ευρυζωνικότητα των απομακρυσμένων ορεινών περιοχών ιδίως της Ευρυτανίας.

Οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες και υπηρεσίες από ΟΤΑ έχουν σημαντικά αναπτυχθεί και η χρήση τους αποτελεί τη κύρια χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών.

2.1.4 Χώροι εγκατάστασης

Οργανωμένοι χώροι εγκατάστασης και εξυπηρέτησης με σύγχρονες υποδομές βάσης (κοινωνική δίκτυα, κοινόχρηστοι χώροι κ.λ.π) επιχειρήσεων μεταποίησης και συναφών υπηρεσιών λειτουργούν αφ'ενός στη κεντροβαρική, της περιοχής παρέμβασης περιοχή της ευρύτερης Λαμίας και ειδικά αφορούν τη σημαντική Βιομηχανική Περιοχή Λαμίας (ΒΙΠΕ Λαμίας) και αφ'ετέρου σε περιοχές τύπου ΒΙΟΠΑ σε θέσης ευρύτερου ενδιαφέροντος στην Αταλάντη και Μακρακώμη.

Επίσης στην περιοχή χωροθετείται και λειτουργεί η Πανελλήνια Έκθεση Λαμίας (Π.Ε.Λ) που εξασφαλίζει δυνατότητες έκθεσης, προώθησης και έρευνας για τη προώθηση των τοπικών αγροτοδιατροφικών προϊόντων.

Παράλληλα μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού, που καλύπτει το σύνολο σχεδόν της περιοχής, με σχέδια χρήσεων γης τύπου ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ έχουν χωροθετηθεί χρήσεις γης για την επιχειρηματική δραστηριότητα, που εξασφαλίζουν ικανοποιητικές συνθήκες ασφάλειας δικαίου για την εγκατάσταση των επιχειρήσεων.

Όσον αφορά τις Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων, τα βιομηχανικά απόβλητα καταλήγουν σχεδόν όλα σε οργανωμένους υποδοχείς ή βιολογικούς καθαρισμούς, σύμφωνα με τους περιορισμούς της περιβαλλοντικής αδειοδότησης των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων.

Οι δύο χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) στην περιοχή παρέμβασης, βρίσκονται στο Δήμο Λαμιέων (θέση Τουρκοπούλα), ο οποίος υπολογίζεται ότι εξυπηρετεί συνολικό πληθυσμό 116.498 κατοίκους της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της πόλης της Λαμίας και στον Δήμο Δομοκού (θέση Κυδωνιά) ο οποίος εξυπηρετεί 14.793 κατοίκους. Επίσης υπάρχει και ένας μόνο ενεργός ΧΑΔΑ εντός της περιοχής παρέμβασης που βρίσκεται στον Δ. Λοκρών και ειδικότερα στην θέση «Στενή» της Αταλάντης.

Παράλληλα υπάρχουν δύο Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (ΣΜΑ) οι οποίοι βρίσκονται ένας στον Δήμο Μώλου-Αγ. Κωνσταντίνου και ένας στον Δήμο Καρπενησίου.

Για την διαχείριση των υγρών αποβλήτων λειτουργούν σήμερα πέντε (5) Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ) σύμφωνα με τις επιταγές της Κοινοτικής Οδηγίας 91/271 (Οικισμοί > των 2.000 κατοίκων). Επίσης είναι υπό υλοποίηση πέντε έργα (5) έργα ΕΕΛ (Μαρτίνου, Υπάτης, Μώλου, Αγίου Κων/νου, Δομοκού), τα οποία με την ολοκλήρωσή τους θα βελτιώσουν το πρόβλημα της επεξεργασίας λυμάτων.

Σημαντικό έλλειμμα παρατηρείται στις περιοχές με κτηνοτροφική δραστηριότητα, καθώς και όσον αφορά την διαχείριση ειδικών αποβλήτων, όπως βιομηχανικών αποβλήτων, αποβλήτων ελαιοτριβείων, σφαγείων, τυροκομείων και άλλων. Παράλληλα ένα σοβαρό ζήτημα είναι και ο βαθμός λειτουργίας των υφισταμένων ΕΕΛ που δεν είναι πάντα ικανοποιητικός.

Συνεπώς τίθεται προς αντιμετώπιση το θέμα μέτρων παρακολούθησης και ελέγχου αλλά και ενός Τεχνικο-οικονομικού Μηχανισμού οριζόντιας Υποστήριξης, ιδιαίτερα για την λειτουργία ΕΕΛ των μικρότερων ΟΤΑ.

2.1.5. Ανθρώπινο δυναμικό

Η ηλικιακή διάρθρωση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού (**Πίνακας 2.2. Κεφάλαιο 2**) χαρακτηρίζεται από γήρανση (39% των μονίμων κατοίκων, άνω των 55 ετών έναντι 33% για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 30% για τη Χώρα). Η γήρανση αυτή είναι εξαιρετικά έντονη στις αμιγείς ορεινές περιοχές που τα ως άνω ποσοστά αγγίζουν το 50%.

Η παραγωγική βάση της περιοχής είναι ως προς τα δημογραφικά της χαρακτηριστικά αφ' ενός αδύναμη σε μέγεθος λόγω της μεγάλης αραιοκατοίκησης και αφ' ετέρου αδύναμη ηλικιακά.

Σε σχέση με την εκπαίδευση, το επίπεδο εκπαίδευσης το μεγαλύτερο τμήμα του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής είτε δεν ολοκλήρωσε είτε εγκατέλειψε το Δημοτικό (55% έναντι 38% του εθνικού μέσου όρου) και μόνο 8,5% του δυναμικού είναι απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, έναντι 16,5 % εθνικού μέσου όρου.

Σε σχέση με τις ψηφιακές δεξιότητες και με βάση τα ανωτέρω χαρακτηριστικά καθώς και την καταγραφή της μειωμένης χρήσης του διαδικτύου (Βλέπε Παρ. 2.1.3) συμπεραίνεται ότι είναι εξαιρετικά μειωμένες.

2.1.6. Τουριστικοί πόροι / προορισμοί

Η περιοχή διαθέτει ισχυρά πλεονεκτήματα στη προσέλκυση τουριστικού πληθυσμού πολλών τύπων που απορρέουν από τα μοναδικά στοιχεία του φυσικού και πολιτιστικού της περιβάλλοντος, της αγροτικής της ζωής, τις εκτεταμένες ακτές της, και τις ιαματικές / θερμές πηγές που αναπτύσσονται σε πολλαπλές θέσεις στην έκτασή της αλλά και την εγγύτητά και εύκολη προσπελασιμότητα της, με την Μητροπολιτική Αθήνα - μεγαλούπολη και κύρια πύλη της χώρας.

Τα πλεονεκτήματα της σχετίζονται με τους παρακάτω τύπους/προορισμούς τουρισμού:

- συμβατικού τουρισμού τύπου «ήλιος και θάλασσα» στις εκτεταμένες παράκτιες περιοχές της Π.Ε Φθιώτιδας (Δ.Ε Στυλίδας, Καμένων Βούρλων, Αγίου Κωνσταντίνου και Λοκρών),
- συμβατικού χιονοδρομικού τουρισμού στην ορεινή Π.Ε.Ευρυτανίας (Χιονοδρομικό Κέντρο Καρπενησίου στο όρος Βελούχι),

- παραθεριστικού τουρισμού 2-ης κατοικίας στους περισσότερους οικισμούς και ιδίως τους ορεινούς και παραλιακούς οικισμούς,
- εναλλακτικού ήπιου τουρισμού και αγροτουρισμού διαφόρων τύπων (ορεινού, φυσιολατρικού, γαστρονομικού, οινοτουρισμού κ.λ.π) στο αυθεντικό ορεινό φυσικό περιβάλλον της ή στους τόπους παραγωγής επώνυμων αγροτικών προϊόντων.
- πολιτιστικού / επισκεπτών των πολλαπλών αρχαιολογικών, ιστορικών και θρησκευτικών τόπων και μνημείων της που διασπείρονται ομαλά σε όλη την έκτασή της.

Εξαιρετική ιδιαιτερότητα της περιοχής αποτελεί η δυνατότητα ιαματικού τουρισμού και τουρισμού ευεξίας, καθώς η περιοχή διαθέτει μοναδικό απόθεμα θερμών ιαματικών πηγών (Καμένων Βούρλων, Κονιαβίτη, Θερμοπυλών, Καλλιδρόμου, Υπάτης, Πλατυστόμου).

Σημαντικό πλεονέκτημα επίσης αποτελεί η χωρική τοπιολογική και ιστορική διασύνδεση των τουριστικών της πόρων. Η περιγραφή και αξιολόγηση του φυσικού και πολιτιστικού της περιβάλλοντος θα αναπτυχθεί σε επόμενα κεφάλαια.

Σήμερα η προσέλκυση αφορά κυρίως εσωτερικό τουρισμό (κατ' εξοχή στη Π.Ε. Ευρυτανίας) και έχει μικρή προσέλευση διεθνών επισκεπτών/τουριστών παρ' όλη τη δυνατότητα των πόρων της.

Οι πόλοι με δυνατότητες διεθνούς εμβέλειας προσέλκυσης συνδέονται με τους αρχαιολογικούς – ιστορικούς – πολιτιστικούς πόλους ολόκληρης της περιοχής παρέμβασης, το αυθεντικό φυσικό/πολιτιστικό μεσογειακό υψηλό ορεινό χώρο της Ευρυτανίας, τις θερμές/ιαματικές πηγές και τις εξαιρετικές θάλασσες της περιοχής του Μαλιακού Κόλπου.

2.1.7. Τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες

Κοινωφελείς υποδομές κρίσιμου μεγέθους υπερτοπικής εμβέλειας αποτελούν:

- οι εθνικής εμβέλειας χιονοδρομικές εγκαταστάσεις στο Βελούχι και το Αθλητικό Κέντρο Καρπενησίου στην περίμετρο της πόλης του Καρπενησίου της ορεινής Π.Ε. Ευρυτανίας,
- οι θερμαλιστικές εγκαταστάσεις στις περιοχές των ιαματικών πηγών στα πεδινά της Π.Ε. Φθιώτιδας (Υπάτης, Καμένων Βούρλων, Πλατύστομου) μεσαίας εμβέλειας και εκσυγχρονισμού υπηρεσιών,
- λίγα περιορισμένης κλίμακας Μουσεία - εκθετήρια,
- τα τουριστικά καταφύγια/λιμένες στις παράκτιες περιοχές των Καμένων Βούρλων, Αγίου Κων/σταντίνου και Αρκίσας.

Όσον αφορά τις κοινωφελείς υπηρεσίες κύρια υποστηρίζονται τοπικά μέσω των Γραφείων Τουρισμού των Δήμων και Π.Ε. και τοπικών κοινωνικών δικτύων σε επίπεδο διαφήμισης/επικοινωνίας/.

Όσον αφορά τις καίριας σημασίας υπηρεσίες εστίασης υποστηρίζονται αποκλειστικά από τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας και είναι ανεπτυγμένες σε λίγους μεμονωμένους μεγάλους παράκτιους προορισμούς και την κεντρική Π.Ε. Ευρυτανίας (ευρύτερη περιοχή Καρπενησίου) ενώ καίριοι τουριστικοί προορισμοί (π.χ. Θερμοπύλες) και οικισμοί με δυνατότητες περιαστικής αναψυχής στην ευρύτερη περιοχή της Λαμίας, παρουσιάζουν σημαντικό έλλειμμα.

Στο τομέα του εμπορίου τουριστικών ειδών και τοπικών εκλεκτών προϊόντων και ταξιδιωτικών γραφείων, οι παρεχόμενες υπηρεσίες περιορίζονται στους μεγάλους τουριστικούς προορισμούς (Κέντρα Καμένα Βούρλα και Καρπενήσι).

Άλλες αξιόλογες τουριστικές τοπικές υποδομές και υπηρεσίες που υποστηρίζουν μερικά και μπορούν να υποστηρίξουν μελλοντικά διάφορες θεματικές ενότητες του τουρισμού, αφορούν σε δίκτυα ποδηλατικών ορεινών διαδρομών, ορειβατικά μονοπάτια, δίκτυα αγροτουριστικών δραστηριοτήτων, κανόε-καγιάκ-ράφτινγκ-κάνυονιγκ, τουριστική ιππασία, ορειβατικές χιονοδρομίες κλπ.

Οι περισσότερες από τις παραπάνω υποδομές/υπηρεσίες θεματικού τουρισμού χαρακτήρα σημαντικής εμβέλειας εντοπίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην Π.Ε. Ευρυτανίας και έχουν αναπτυχθεί σε επίπεδο υποδομών από την αυτοδιοίκηση.

2.1.8. Τουριστικά καταλύματα και τουριστική κίνηση

Η τουριστική υποδομή σε καταλύματα της περιοχής παρέμβασης αναλύεται με βάση τα τελευταία επίσημα διατιθέμενα στοιχεία (ΞΕΕ-ΜΗΤΕ) για το 2021 ανά Περιφερειακή Ενότητα συνολικά που καταγράφονται σε σχετικούς επισυναπτόμενους πίνακες. (Πίνακας 14,15^α ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II)

Εκτιμούμε ότι η αναφορά στο σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας Φθιώτιδας στα διατιθέμενα στοιχεία, λίγο επηρεάζει τα συμπεράσματα για το δυναμικό της περιοχής παρέμβασης, δεδομένου ότι οι κύριοι προορισμοί της Π.Ε. είναι οι παραλιακές εκτάσεις και τα ιαματικά κέντρα που είναι εντός αυτής.

Με βάση τα παραπάνω η περιοχή παρέμβασης, τόσο σε δυναμικό ξενοδοχείων όσο και ενοικιαζόμενων δωματίων, κατέχει σημαντική δυναμική θέση στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (2^η σε θέση με το 31% των ξενοδοχειακών μονάδων και 25% των ξενοδοχειακών κλινών και ειδικά το 50% και 65% αντιστοίχως των 5****), η οποία όμως Περιφέρεια, κατέχει οριακά μεσαία θέση σε μέγεθος και ποιότητα στο συνολικό δυναμικό της χώρας (7^η σε δυναμικό ξενοδοχείων).

Εντός της περιοχής παρέμβασης, η Π.Ε. Ευρυτανίας συγκεντρώνει το 24.2% των κλινών ξενοδοχείων και το 40% των κλινών των ενοικιαζόμενων δωματίων, ενώ εκπροσωπεί το 11% του πληθυσμού και το 8% του ΑΕΠ των Π.Ε. Φθιώτιδας και Ευρυτανίας.

Ως προς την ποιότητα το 82% των ξενοδοχειακών κλινών και το 59% των κλινών των ενοικιαζόμενων δωματίων της Π.Ε. Ευρυτανίας, ανήκουν αντιστοίχως στις τρεις ανώτερες τάξεις κατάταξης των ξενοδοχείων (5****, 4****, 3****) και στις δύο ανώτερες τάξεις κατάταξης των ενοικιαζόμενων δωματίων (4Κ & 3Κ) έναντι 33% και 39 % αντιστοίχως στη Π.Ε. Φθιώτιδας, που υστερεί έτσι ως προς την ποιότητα των καταλυμάτων της.

Ως προς την σχέση συνόλου κλινών και μόνιμου πληθυσμού (δείκτης βιωσιμότητας/τουριστικής λειτουργικότητας) μιας περιοχής, στη περιοχή παρέμβασης, στο σύνολό της, αντιστοιχούν 9 κλίνες ανά 100 μόνιμους κατοίκους, στη Π.Ε. Φθιώτιδας 8 κλίνες ανά 100 μόνιμους κατοίκους και στη Π.Ε. Ευρυτανίας, 15,3 κλίνες έναντι 8.3 / 100 μόνιμους κατοίκους για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 12,2 /100 μόνιμους κατοίκους για τη Χώρα.

Ο δείκτης αυτός κατατάσσει την Π.Ε. Ευρυτανίας στις περιοχές με σημαντική ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού αλλά παραμένει σε χαμηλά επίπεδα ως προς το αποδεκτό όριο βιωσιμότητας του δείκτη (40 έως 100 κλίνες ανά 100 μόνιμους κατοίκους).

Ο δείκτης αυτός για τη Π.Ε. Φθιώτιδας και τη Περιοχή Παρέμβασης, στο σύνολό της, είναι κάτω του 10 κλινών ανά 100 μόνιμους κατοίκους (8 και 9 αντιστοίχως), γεγονός που τοποθετεί τις περιοχές αυτές στη τυπολογία «μικρής τουριστικής ανάπτυξης».

Η κινητικότητα της τουριστικής ζήτησης των τελευταίων κρίσιμων χρόνων καταγράφεται στους σχετικούς επισυναπτόμενους **πίνακες 15α και 15β**. Σε σχέση με το μέγεθος της ζήτησης και με αναφορά το κρίσιμο για το τουρισμό έτος του 2009 (πριν τις αλληπάλληλες κρίσεις, οικονομική και πανδημία) η περιοχή παρέμβασης έχει σημαντική επίσης θέση ως προς τη περιφέρεια (το 19% των διανυκτερεύσεων με 315.478 διανυκτερεύσεις) και κυριαρχία της Π.Ε. Ευρυτανίας, εντός της περιοχής παρέμβασης, με το 32% των διανυκτερεύσεων.

Την επόμενη χρονική περίοδο, της δεκαετίας 2009-2019 παρατηρείται πτώση της κίνησης κατά 14% αποκλειστικά οφειλόμενη στη πτώση της κίνησης στη Π.Ε. Φθιώτιδας (Π.Ε. Ευρυτανίας σταθερή) και δραματική πτώση της θέσης της στη Περιφέρεια που τη περίοδο αυτή παρουσιάζει αντίθετα αύξηση κατά 79,8%. Με εξαίρεση την Π.Ε. Ευρυτανίας ο τουρισμός υποβαθμίζεται στη περιοχή της Π.Ε. Φθιώτιδας. Σημειώτουν ότι ο τουρισμός στη περιοχή παρέμβασης είναι εσωτερικός και παρουσιάζει σημαντικό έλλειμμα σε αλλοδαπούς επισκέπτες.

Κατά τη χρονική περίοδο της πανδημίας 2019-2021, η Ευρυτανία υφίσταται καθίζηση των διανυκτερεύσεων (-55,5%) και η Φθιώτιδα διατηρείται σταθερή.

Ως προς την πληρότητα των καταλυμάτων, που εκφράζει και την εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης, είναι χαμηλή στο σύνολο της περιοχής και τις επιμέρους Π.Ε. (περίπου 20,90 % έναντι 25,20 % για τη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και 42,90% για τη Χώρα) και συνδέεται με τη επιμονή στο τύπο τουρισμού «ήλιος - θάλασσα» στη Φθιώτιδα και στο ιδιαίτερα περιορισμένο εποχιακά και εξαρτημένο κλιματολογικά χιονοδρομικό τουρισμό στην Π.Ε. Ευρυτανίας. (Πίνακας 15^β ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II)

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 3: Ενδυνάμωση του τοπικού κοινωνικού ιστού μέσω κοινωνικών δράσεων.

Η περιοχή παρέμβασης χαρακτηρίζεται από ισχυρούς οικογενειακούς θεσμούς, λειτουργία της γειτονιάς (μικροί οικισμοί) και ομοιογένεια πληθυσμού που εξασφαλίζουν ένα δυνατό τοπικό κοινωνικό ιστό.

Όμως, η αυξημένη γήρανση του τοπικού πληθυσμού, η εποχιακή έλξη συνταξιούχων για εποχιακή εγκατάσταση ή τουρισμό, η αδύναμη αστικοποίηση, η κατ'έξοχην παραδοσιακή αγροτική τοπική οικονομία και συγκεντρωτικά η έλλειψη εναλλακτικών τύπων απασχόλησης, αναδεικνύουν ως ευαίσθητες ομάδες του τοπικού κοινωνικού ιστού, τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τους νέους, ιδίως των ορεινών αραιοκατοικούμενων περιοχών.

Το χαμηλό ΑΕΠ κατά κεφαλή στις ορεινές / μειονεκτικές περιοχές και ιδίως στις περιοχές της Π.Ε. Ευρυτανίας, σε συνδυασμό με τις κατά καιρούς οικονομικές κρίσεις είναι παράγοντες έντασης φαινομένων φτώχειας, που σε κάθε περίπτωση διαταράσσουν την κοινωνική συνοχή της περιοχής παρέμβασης, ιδίως ως προς το συνδυασμό φτώχειας - μεγάλης ηλικίας.

Ειδική ευαίσθητη ομάδα πληθυσμού αποτελούν τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) τα οποία συγκεντρώνονται στις αστικές κυρίως περιοχές των πόλεων Καρπενησίου και Λαμίας, όπου βρίσκονται και οι περισσότερες δομές φροντίδας και υποστηριζόμενη διαβίωση.

Στη βάση αυτή, προτεραιότητα για την περιοχή παρέμβασης αποτελεί ο τομέας της κοινωνικής μέριμνας και της προσφοράς κοινωνικών υπηρεσιών στον ιδιωτικό και δημόσιο χώρο, προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ευαίσθητων ομάδων.

Όλοι οι Δήμοι της περιοχής παρέμβασης έχουν αναπτύξει τις κλασσικές δομές κοινωνικού κράτους και δράσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και αντιμετωπίζουν γενικά ικανοποιητικά τις βασικές ανάγκες.

Η προσφορά της Κοινωνικής Μέριμνας συνίσταται κυρίως σε λειτουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, προσφέροντας βοήθεια σε εργαζόμενες μητέρες, στην ανάπτυξη και υποστήριξη δομών ημερήσιας φιλοξενίας (Κέντρα Ανοικτής Προστασίας των Ηλικιωμένων Κ.Α.Π.Η.) ατόμων τρίτης ηλικίας και ιδίως το κατ'έξοχην πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».

Ιδιαίτερα δύσκολη είναι η κατάσταση στους μικρούς απομακρυσμένους δήμους (π.χ. Δήμος Αγράφων). Οι δομές αυτές αντιμετωπίζουν προβλήματα λειτουργίας λόγω μικρών κρίσιμων μεγεθών, προσφοράς εξειδικευμένου δυναμικού - αυξημένης ζήτησης λόγω γήρανσης, προβλήματα που συνδέονται με την αύξηση της ανάπτυξης εναλλακτικών λύσεων ψηφιακής τεχνολογίας.

Για την ειδική κατηγορία των ΑΜΕΑ και με δεδομένο ότι ο πληθυσμός τους ανέρχεται σε περίπου 1.500 άτομα (Σύμφωνα με στοιχεία από τα προνοιακά επιδόματα) με αυξανόμενο κάθε χρόνο ποσοστό, εκτιμάται ότι για τη μετασβολική υποστήριξη τους, υπάρχει υστέρηση υποδομών σχεδόν σε όλες τις δημοτικές κοινότητες της περιοχής παρέμβασης.

Για την ανάπτυξη δράσεων στο πλαίσιο της Κοινωνικής αλληλεγγύης, σημαντικός αποδεικνύεται και ο ρόλος των κοινωνικών φορέων και οργανώσεων, αλλά και ο ρόλος της προώθησης του εθελοντισμού.

Ενδεικτικά αναφέρονται: Η Εκκλησία σε συνεργασία με τους Δήμους, με παρεμβάσεις όπως διανομή συσσιτίου και τη στήριξη ευπαθών κοινωνικά ατόμων, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός με παρουσία και δράση σε όλες σχεδόν τις περιοχές με την παροχή υπηρεσιών κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα, Φιλανθρωπικά σωματεία και σύλλογοι (π.χ. Σύλλογοι Α.Μ.Ε.Α), πιστοποιημένοι και μη φορείς παροχής κοινωνικής φροντίδας.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 4: Βελτίωση ποιότητας ζωής τοπικού πληθυσμού και των μεταναστών / προσφύγων.

Κατοίκηση - Οικιστικό Δίκτυο- Αστικότητα - Διασυνδεσιμότητα

Η κατοίκηση αναπτύσσεται κυρίως στους πολλαπλούς διάσπαρτους μικρού συχνά πληθυσμιακού μεγέθους και με τάσης γήρανσης στις ορεινές περιοχές, οικισμούς και οργανώνεται σε δίκτυο είτε μεμονωμένων οικισμών είτε δορυφόρων της πόλης της Λαμίας και της πόλης του Καρπενησίου, είτε συμπληρωματικών σχηματισμών γειτονιάς, σε επίπεδο δημοτικών ενότητων (ΧΑΡΤΗΣ 1).

Το προκύπτον δίκτυο είναι ιεραρχημένο διοικητικά και χωροταξικά σύμφωνα με τον ισχύοντα χωροταξικό σχεδιασμό και η ιεράρχηση αυτή εξασφαλίζει ενισχυμένη λειτουργία και εξειδίκευση υπηρεσιών, παραγωγικών ρόλων και απασχόλησης σε κέντρα αστικής ή ημιαστικής εξυπηρέτησης της Περιοχής ως ακολούθως:

Πόλη της Λαμίας /αστικό κέντρο 1^{ου} επιπέδου

Η πόλη της **Λαμίας**, είναι έδρα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και ευρύτερη αστική περιοχή από την οποία εξαιρείται από τη περιοχή παρέμβασης LEADER το σχέδιο πόλεως της Λαμίας, με πληθυσμό εντός των ορίων του ≥ 50.000 κατ. Η αστική περιοχή της Λαμίας αποτελεί ενισχυμένο δευτερεύοντα αστικό πόλο στον εθνικό χώρο και είναι κεντροβαρικά τοποθετημένη σε σχέση με τη περιοχή παρέμβασης LEADER. Περιλαμβάνει ως «προάστια» πολλαπλούς οικισμούς εντός γεωργικής γης (αρδευόμενης) της Κοιλάδας του Σπερχειού, ορεινές περιοχές της Οίτης και Όθρυος, και παρέχει ανεπτυγμένες αστικές υπηρεσίες ανώτερες εκπαιδευτικές, εμπορικές, πολιτιστικές και αστικής αναψυχής.

Πόλη του Καρπενησίου / αστικό κέντρο 2^{ου} επιπέδου

Το Καρπενήσι, αποτελεί έδρα της αμιγούς ορεινής Π.Ε. Ευρυτανίας και εμφανίζει δυναμική κατοίκησης και αστικών υπηρεσιών τόσο μόνιμου όσο και σημαντικού εποχιακού /τουριστικού πληθυσμού οικισμού που το κατατάσσει στα σημαντικά αστικά κέντρα ≥ 10.000 . Παρέχει ανεπτυγμένες αστικές υπηρεσίες, εκπαιδευτικές, εμπορικές, πολιτιστικές και αστικής αναψυχής σ' όλη τη Π.Ε. Ευρυτανίας. Ενσωματώνει ως προάστια την ευρύτερη αστική περιοχή της κοιλάδας του Καρπενησιώτη ποταμού.

Δίκτυα γειτονίας / αστικά δίκτυα 3^{ου} επιπέδου

- το δίκτυο Αταλάντη – Λιβανάτες, με αστική δυναμική 7.537 κατ. ημιαστικό κέντρο, αγροτοβιομηχανικό κέντρο – κέντρο ιχθυοκαλλιέργειών.
- το δίκτυο Σπερχειάδα- Μακρακώμη, με δυναμική 5.000 κατ. περίπου ημιαστικό κέντρο. Πόλος συνδεδεμένος με τον αγροτικές καλλιέργειες και την κτηνοτροφία.
- το δίκτυο Κερασσά - Δυτ.Φραγκίστα – Άγραφα, με πληθυσμό περίπου 1.000 κατ. συνδεδεμένο κατ' εξοχή με την αντιπροσωπευτική παραδοσιακή μεσογειακή ορεινή οικονομία και κτηνοτροφία και τον πρόσφατα αναπτυσσόμενο ορεινό και εναλλακτικό ποιοτικό τουρισμό.

Έδρες Δήμων και άλλες σημαντικές μικρές πόλεις ≥ 2.000 κατοίκων 3^{ου} επιπέδου

- η Στυλίδα, με πληθυσμό 4.892 κατ. ημιαστικό κέντρο, λιμάνι και αγροτοβιομηχανικός πόλος.
- τα Καμένα Βούρλα, με πληθυσμό 2.761 κατ. ημιαστικό κέντρο, πόλος συνδεδεμένος με τον Ιαματικό και θερινό τουρισμό
- ο Άγιος Κωνσταντίνος, με πληθυσμό 2471 κατ., επιβατικό λιμάνι και πόλος συνδεδεμένος με τον θερινό τουρισμό.
- ο Δομοκός, έδρα Δήμου με πληθυσμό 1.625 κατ. συνδεδεμένος με τις αγροτικές καλλιέργειες και την κτηνοτροφία.

Το πυκνό οδικό δίκτυο και οι αποστάσεις των λοιπών οικισμών από τα παραπάνω κέντρα εξασφαλίζουν ικανοποιητική πρόσβαση σε αστικές και ημιαστικές υπηρεσίες, άρση του απομονωτισμού και πολλαπλασιασμό των ευκαιριών απασχόλησης.

Η κατάσταση όμως του εσωτερικού οδικού δικτύου σε συνδυασμό με τις δύσκολες συνθήκες, κυρίως στις ορεινές και ιδιαίτερα απομακρυσμένες από τα παραπάνω κέντρα, περιοχές και ιδίως στην γεωγραφική περιοχή της Π. Ε. Ευρυτανίας, παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα που απαιτούν συμπληρωματικές οδικές υποδομές και κυρίως την διαρκή αντιμετώπιση των θεμάτων συντήρησης τους.

Πλεονέκτημα της περιοχής, αποτελεί ότι οι οικισμοί της, προσφέρουν μεγάλο απόθεμα οικιστικής γης, λόγω του ότι είναι πολεοδομικά σχεδιασμένοι (όρια οικισμών και χρήσεις γης) αλλά και μεγάλο απόθεμα κατοικιών, κυρίως στις ορεινές περιοχές όπου παρατηρείται η μεγάλη πληθυσμιακή εγκατάλειψη.

Ενώ σημαντικό πλεονέκτημα που αντισταθμίζει την ισχνή μόνιμη κατοίκηση/αστικότητα και ενδυναμώνει τα κρίσιμα τοπικά μεγέθη για ανεπτυγμένες υπηρεσίες και υποδομές, είναι η λειτουργία των οικισμών, ως εποχιακή ή παραθεριστική κατοίκηση γηγενών κατοίκων, εγκατεστημένων κυρίως στην Αθήνα και την Λαμία αλλά και τις άλλες μικρές πόλεις της ίδιας της περιοχής παρέμβασης.

Κοινωνοφελείς τεχνικές υποδομές

Η κάθε Δημοτική Ενότητα της περιοχής παρέμβασης έχει δίκτυο ηλεκτροδότησης και τροφοδοτεί με ρεύμα όλες τις κατοικίες με κάποια προβλήματα όμως στα ορεινά χωριά του Δήμου Αγράφων. Η κάλυψη των αναγκών σε ηλεκτρισμό είναι επαρκής. Προβλήματα εντοπίζονται κατά τους χειμερινούς μήνες λόγω καιρικών φαινομένων.

Ως προς την ύδρευση των οικισμών, εξασφαλίζεται μέσω δικτύων διασύνδεσης με τοπικές πηγές και γεωτρήσεις. Όσον αφορά την ποιότητα του νερού δεν υπάρχουν προβλήματα. Προβλήματα όμως εντοπίζονται στα δίκτυα ύδρευσης, τα οποία χρίζουν ανακαίνισης και αντικατάστασης, όπως επίσης επέκτασης σε οικισμούς, με πολύ μικρό πληθυσμό αλλά σημαντική τουριστική και παραθεριστική δραστηριότητα στις ορεινές περιοχές.

Τα αποχετευτικά δίκτυα των σημαντικότερων >2000 κατ. οικισμών, τα τελευταία δέκα χρόνια, αναπροσαρμόζονται και εκσυγχρονίζονται ώστε να καλύπτουν τις σύγχρονες ανάγκες του πληθυσμού. Στους περισσότερους μικρούς ορεινούς οικισμούς, η διαχείριση γίνεται μέσω απορροφητικών ή στεγανών βόθρων.

Υποδομές και υπηρεσίες παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού

Η περιοχή έχει συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της λειτουργίας πανεπιστημιακών σχολών και ΤΕΙ στη Λαμία και στο Καρπενήσι, συνδεδεμένων μάλιστα με την αγροτική οικονομία και την τεχνολογία.

Το επίπεδο εκπαίδευσης και οι αντίστοιχες υποδομές στην περιοχή παρέμβασης εμφανίζονται, σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας, ως ικανοποιητικές. Στον **(Πίνακα 18 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II)** φαίνονται αναλυτικά για κάθε Δήμο της Περιοχής Παρέμβασης, όλες οι υποδομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και ο εξυπηρετούμενος πληθυσμός τους.

Δομές σύγχρονης πολιτιστικής δραστηριότητας και αναψυχής και αθλητισμού, διαθέτουν όλοι οι Δήμοι (ΝΠΔΔ Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ωδεία, Βιβλιοθήκες, αίθουσες πολιτιστικές, μουσεία κ.λ.π.) κυρίως στις έδρες τους. Σε ανεπτυγμένη μορφή δομές έχει κατ' έξοχή η πόλη της Λαμίας και ακολουθούν το Καρπενήσι και η Αταλάντη, σε καλές θέσεις για προσβασιμότητα / εξυπηρέτηση ευρείας έκτασης της περιοχής παρέμβασης.

Ως προς τον αθλητισμό, καταγράφονται δραστηριότητες και ικανοποιητικές υποδομές στο μαζικό, σχολικό και ερασιτεχνικό αθλητισμό, μεγάλου αριθμού ερασιτεχνικών αθλητικών σωματείων και δράσεων των Δήμων και συμπληρωματικά οι εθνικού επιπέδου υποδομές του Χιονοδρομικού Κέντρου Βελουχίου και Ορεινού Αθλητισμού στο Καρπενήσι. Στον τομέα του αθλητισμού, έχουν αναπτυχθεί επίσης οι εξής δράσεις:

- 1) Αγώνες δρόμου, κολύμβησης και μαχητικών τεχνών κυρίως στις αστικές περιοχές Λαμίας και Καρπενησίου,
- 2) Αγώνας δρόμου «Iamia night run» με διαδρομές 4 και 10 χλμ.
- 3) το εθνικής εμβέλειας Ράλι Ακρόπολις, με διαδρομές εντός του Δήμου Μώλου Αγ. Κωνσταντίνου και του Δήμου Λαμίας.

Οι δραστηριότητες αυτές έχουν μια δυναμική που πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω έτσι ώστε να συμβάλλουν στην αναγκαία οικιστική ελκτικότητα της περιοχής.

Η διαθεσιμότητα των αθλητικών εγκαταστάσεων στην περιοχή παρέμβασης, παρουσιάζεται στον **Πίνακα 19-ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**.

Υποδομές και υπηρεσίες Υγείας

Αναφορικά με τις υποδομές και τις υπηρεσίες υγείας στην Περιοχή Παρέμβασης υπάρχουν δύο Γενικά Νοσοκομεία, ένα περιφερειακού επιπέδου στη Λαμία και ένα στο Δήμο Καρπενησίου, ομοίως και Κέντρο Ψυχικής Υγείας. Λειτουργούν σε όλους τους Δήμους και περιφερειακά – αγροτικά ιατρεία ή υγειονομικοί σταθμοί σε αρκετές Τοπικές Κοινότητες της περιοχής παρέμβασης, όπως φαίνεται και στον (Πίνακα 20 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II).

Ωστόσο τόσο στο επίπεδο των ιατρικών και παρα-ιατρικών υπηρεσιών όσο και των υπηρεσιών της φαρμακευτικής περίθαλψης, υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις, ιδίως σε μικρούς και απομακρυσμένους ορεινούς Δήμους ή Τοπικές Κοινότητες. Η γήρανση του πληθυσμού (μόνιμου και εποχιακού) δημιουργεί αυξανόμενες ανάγκες και σε συνδυασμό με την δυσκολία προσέλκυσης πρόσθετου υγειονομικού προσωπικού στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, επιτείνει τις ελλείψεις.

Η υψηλή ψηφιακή τεχνολογία και η καλή λειτουργία του Διαδικτύου είναι μία νέα κατεύθυνση που προωθείται από ανάλογες δημόσιες αναπτυξιακές πολιτικές και προγράμματα για τον αγροτικό ιδίως ορεινό χώρο.

Οικιστικό περιβάλλον-αισθητική – ασφάλεια κατοίκησης

Η ανάπτυξη των οικισμών μέσα σε εξαιρετικής αξίας τοπία και καθαρή ατμόσφαιρα και η φυσιογνωμία των περισσότερων οικισμών, ιδίως των ορεινών και κατ' εξοχή της Π.Ε. Ευρυτανίας, που διατηρεί την παραδοσιακή δομή και το παραδοσιακό αρχιτεκτονικό πλούτο, διασφαλίζουν πολύ καλό οικιστικό περιβάλλον.

Πρόβλημα αποτελεί η εγκατάλειψη των οικισμών και το μικρό πληθυσμιακό τους μέγεθος για την διατήρηση και ανάδειξη του δημόσιου χώρου τους καθώς και η ανάγκη ελέγχου της δόμησης για την διατήρηση της υψηλής αισθητικής παραδοσιακής κλίμακας.

Σε σχέση με την ασφάλεια των οικισμών στις φυσικές καταστροφές τα ζητήματα της πυρασφάλειας στους γειτνιάζοντες με τα δάση οικισμούς, στους οικισμούς σε περιοχές κατολισθήσεων (Ευρυτανία) και στους οικισμούς της πλημμυρίζουσας περιοχής του Σπερχειού Ποταμού, έχουν ανάγκη διαρκούς αντιμετώπισης.

Προσβασιμότητα σε ανωτέρου αστικού υπηρεσίες

Οι υποδομές σε συνδυασμό με τη θέση της περιοχής της εξασφαλίζουν υψηλή προσπελασιμότητα προς τη Μητροπολιτική Περιοχή της Αθήνας και τις πόλεις της Θεσσαλίας και καλή προσπελασιμότητα στη Θεσσαλονίκη και το Αργίνο, στη Δυτική Ελλάδα.

Η ολοκλήρωση των έργων της κατασκευής του οδικού άξονα Ε65, που συνδέει τη Λαμία με την Εγνατία Οδό, και του Διαγώνιου άξονα προς την Πάτρα, θα εξασφαλίσει σύντομα υψηλή προσπελασιμότητα (έναντι της καλής σήμερα) στις αγορές και πύλες της χώρας Πάτρα και Ιωάννινα / Ηγουμενίτσα.

Τα παραπάνω εξασφαλίζουν υψηλή προσβασιμότητα σε ανεπτυγμένες υπηρεσίες υγείας, εμπορικών αγορών, αναψυχής και πολιτισμού και άρση της απομάκρυνσης της υπαίθρου.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 5: Διατήρηση και βελτίωση των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής

5.1. Πολιτιστική κληρονομιά

Αρχαιολογικοί χώροι και Μνημεία

Υλικά κατάλοιπα και γραπτές μαρτυρίες καταδεικνύουν την κατοίκηση στην ευρύτερη περιοχή παρέμβασης, ήδη από τη Νεολιθική περίοδο. Σήμερα διατηρούνται σημαντικά ευρήματα της Νεολιθικής περιόδου καθώς και μνημεία της κλασικής, ελληνιστικής και μεταβυζαντινής εποχής.

Η περιοχή διαθέτει σηματοδοτημένους και κηρυγμένους αρχαιολογικούς χώρους, χωρίς ωστόσο κανένας από αυτούς να είναι οργανωμένος, καθώς και πλήθος εκκλησιαστικών μνημείων όλων των βυζαντινών περιόδων, ενώ είναι πλούσια σε αξιοθέατα ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος (**Πίνακας 21 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**). Σε όλη σχεδόν την έκταση των Περιφερειακών Ενοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας διατηρούνται λείψανα αρχαίων οικισμών, κάστρα πύργοι, γεφύρια εκκλησίες και μονές καθώς και ιστορικές τοποθεσίες.

Στη Π.Ε. Φθιώτιδας καταγράφονται 95 αξιοσημείωτα αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία και τόποι, 46 εκ των οποίων είναι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι. Ανάμεσά στους τελευταίους, ξεχωρίζουν περιοχές όπου έχουν τεκμηριωθεί αρχαιολογικά ίχνη συνεχούς κατοίκησης από την προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα (αρχαία πόλη Αλοπή στο ύψωμα 'Μελιδόνι', Αχινός Στυλίδας καθώς και το ιερό του Απόλλωνος των Αβών, κλασικός ναός χτισμένος σε θέση ιερού της μυκηναϊκής εποχής), σημαντικές αρχαίες πόλεις - κέντρα όπως η Λάρυμνα, η Σκάρφεια και η Υπάτη, η περιοχή των Θερμοπυλών, όπου έλαβε χώρα η ιστορική μάχη μεταξύ Ελλήνων και Περσών το 480 π.χ και σήμερα βρίσκεται το μνημείο του Λεωνίδα, αλλά και οι συνδεδεμένες με γεγονότα της νεότερης ιστορίας γέφυρες της Αλαμάνας και του Γοργοπόταμου.

Στη Π.Ε. Ευρυτανίας, οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι ανέρχονται στους 51. Η πλειοψηφία των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων που διατηρούνται ανάγονται στα βυζαντινά και τα νεότερα ιστορικά χρόνια. Σώζονται πλήθος βυζαντινών και μεταβυζαντινών εκκλησιών και μονών (Ι.Ν. Ταξιάρχων στο Μάραθο, Ι. Μ. Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στη Βράχα, Ι. Ν. Αγίου Νικολάου και Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής στην Άμπλιανη), νερόμυλοι (Μεγάλο Χωριό, Στένωμα, Κορυσχάδες), τοξωτά γεφύρια (Στένωμα) και διατηρητέα παραδοσιακά κτήρια (Δημοτικά Σχολεία Κορυσχάδων και Βίνιανης). Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν η Μονή Προυσού, ιδρυμένη κατά την παράδοση από τον 9^ο αιώνα, που αποτέλεσε καταφύγιο για πολλούς αγωνιστές, μεταξύ των οποίων και του Γεώργιου Καραϊσκάκη, κατά την επανάσταση του 1821, αλλά και τα συνδεδεμένα με την Εθνική Αντίσταση και την 'Κυβέρνηση του Βουνού' χωριά Κορυσχάδες και Βίνιανη ως κηρυγμένοι ιστορικοί τόποι.

Παραδοσιακοί Οικισμοί – Αρχιτεκτονική κληρονομιά

Στην ευρύτερη περιοχή παρέμβασης και στους δύο νομούς, υπάγονται πέντε (5) χαρακτηρισμένοι από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. παραδοσιακοί οικισμοί: ένας οικισμός του Αχινού στη Π.Ε. Φθιώτιδας, και τέσσερεις οικισμοί στη Π.Ε. Ευρυτανίας, το Καρπενήσι, πρωτεύουσα της Ευρυτανίας, καθώς και τρεις ακόμα οικισμοί Φιδάκια, Δομianoί και Φουρνά. Σε όλους τους παραπάνω καθορίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης.

Η καταγραφή μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού των ορεινών οικισμών της περιοχής παρέμβασης έχει διαπιστώσει πως με εξαίρεση τους νεώτερους οικισμούς, όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί συνιστούν ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά σύνολα, όπου διατηρείται το παραδοσιακό στοιχείο λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Ειδικά στις περιοχές της Οίτης και των ορεινών συμπλεγμάτων της Ευρυτανίας, τα παραδοσιακά αυτά αρχιτεκτονικά σύνολα συνίστανται κυρίως από αγροτικές κατοικίες και αρχοντικά (και σε μικρότερο αριθμό ναούς, καταστήματα, σχολεία, βοηθητικά κτίρια), που χρονολογούνται αφ' ενός από τα τέλη 18ου / αρχές 19ου αιώνα έως και τα τέλη του 19ου αιώνα και εκφράζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί κατά την περίοδο αυτή στην ορεινή ελληνική χερσόνησο. Αποτελούν έτσι μοναδικά δείγματα αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και συνδυασμού αρχιτεκτονικού και φυσικού ορεινού περιβάλλοντος και αγροτικής οικονομίας.

5.2 Πολιτιστικές Υποδομές

Παρά το σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής παρέμβασης, παρατηρείται έλλειψη σε πολιτισμικές υποδομές και οι υπάρχοντες χώροι πολιτισμού είναι κυρίως τοπικού χαρακτήρα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι υποδομές λαογραφικού ενδιαφέροντος λόγω της εξέχουσας θέσης της περιοχής στην λαογραφία του ελληνικού υψηλού ορεινού χώρου και της νομαδικής ζωής.

Εντός των ορίων της περιοχής λειτουργούν τρία οργανωμένα δημόσια μουσεία που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας. Πρόκειται για το Βυζαντινό Μουσείο Φθιώτιδας στην Υπάτη, και τα Αρχαιολογικά Μουσεία Λαμίας και Αταλάντης.

Εκτός από τα παραπάνω, στο Δήμο Στυλίδας λειτουργεί Λαογραφικό Μουσείο στο Αυλάκι, Μουσείο Εκκλησιαστικών κειμηλίων στην Πελασγία και Μουσείο Λαϊκού πολιτισμού στην Νεράιδα.

Τρία λαογραφικά μουσεία λειτουργούν στον Δήμο Λαμιέων (στο Κωσταλέξι, τη Ροδωνιά και τη Δίβρη) καθώς και το Κέντρο Ιστορικής Ενημέρωσης Θερμοπυλών.

Στον Δήμο Καρπενησίου λειτουργεί το Κέντρο Ιστορίας Πολιτισμού Ευρυτανίας, ένα διαδραστικό μουσείο με έξι αίθουσες, δύο εκ των οποίων είναι διαμορφωμένες σε αίθουσες προβολών – εικονικής/επαυξημένης πραγματικότητας, καθώς και το μοναδικό στην Ελλάδα Μουσείο Βουνού. Επίσης, λειτουργούν πέντε λαογραφικά μουσεία (στο Μεγάλο Χωριό, το Παλαιό Μικρό Χωριό, τη Δομνίτσα, την Άμπλιανη και την Αγία Τριάδα).

Στον παραδοσιακό οικισμό των Κορυσχάδων λειτουργεί το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης με εκθέματα της εποχής του Β' Παγκοσμίου πολέμου και από τις εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου, ενώ στο μοναστήρι του Προυσού εκτίθενται βιβλία, κώδικες και χειρόγραφα του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα, καθώς και άμφια και όπλα από την επανάσταση του 1821.

Τέλος, στον Δήμο Αγράφων λειτουργεί το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης στη Βίνιανη, το λαογραφικό Μουσείο Γρανίτσας και το λαογραφικό – ιστορικό Μουσείο Μάραθου.

Υπό ανάδειξη είναι το ελληνομουσείο Αγράφων, αρχαιολογικός χώρος που σώζονται μία ομάδα εκκλησιών του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα και τα ερείπια του «ελληνομουσείου» – τύπος ανώτερης σχολής που ιδρύθηκε το 1662.

5.3. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις και Φορείς

Οι πολιτιστικοί φορείς της περιοχής παρέμβασης (**Πίνακες 16α και 16β ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**), είναι στο σύνολό τους σύλλογοι αμιγώς τοπικού χαρακτήρα και εμβέλειας.

Πρόκειται κυρίως για πολιτιστικούς συλλόγους, αλλά και για περιβαλλοντικούς φορείς, οι οποίοι συμμετέχουν στη διαχείριση τοπίου και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ιδιαίτερα έντονη είναι η παρουσία των γυναικείων συλλόγων σε όλη την έκταση της περιοχής παρέμβασης (Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Λουτρών Υπάτης 'Οι Ανεμώνες', ο Σύλλογος Γυναικών Αγίου Γεωργίου Δομοκού, ο Εξωραϊστικός Σύλλογος Γυναικών Μώλου, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Φουρνά κ.α.).

Οι δράσεις των πολιτιστικών συλλόγων είναι εξαιρετικά πλούσια (**Πίνακες 17α και 17β ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**), πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, έχουν τοπικό ή περιφερειακό χαρακτήρα και συνδέονται κυρίως με την τοπική παραγωγή, την τοπική κουζίνα και τις τοπικές συνήθειες και παραδόσεις.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα 'Θερμοπύλεια', η Ναυτική εβδομάδα στη Στυλίδα, η Γιορτή Σαρδέλας στο Αχλάδι, η Γιορτή Κρασιού στους Λοκρούς, η Αναβίωση παλαιών εθίμων «Ξεφλουδίσματα» στον Τυμφρηστό κ.α..

Επίσης, κάθε χρόνο, στην περιοχή της Οίτης διοργανώνονται δύο σημαντικές διεθνείς εκδηλώσεις προς τιμή του μυθικού ήρωα Ηρακλή, τα «Ηράκλεια» και το φεστιβάλ ορεινών αθλημάτων Οίτης, με τη διεθνή ονομασία «Hercules Mountain Marathon», που αποτελούν πόλους προσέλκυσης εναλλακτικού τουρισμού στην Οίτη και διασύνδεση πολιτισμού, αθλητισμού και ορεινού φυσικού περιβάλλοντος. Σημαντικές και πολλές εκδηλώσεις διοργανώνονται σε όλους σχεδόν τους οικισμούς της περιοχής παρέμβασης, κυρίως κατά τον Δεκαπενταύγουστο λόγω της παρουσίας των ετεροδημοτών ή και κατοίκων του εξωτερικού.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 6: Προστασία και ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος.

6.1. Φύση – Βιοποικιλότητα

Από τη γεωμορφολογία της Περιοχής παρέμβασης, προκύπτει ο πλούτος της περιφέρειας σε στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος, ο δε περιορισμένος βαθμός κατοίκησης και οικονομικής ανάπτυξης και οι χρήσεις γης των κρίσιμων μεγάλων φυσικών χώρων,

κυρίως στα ορεινά της, και ιδίως στις περιοχές της Π.Ε. Ευρυτανίας δείχνει εκτεταμένη "αυθεντικότητα" και υψηλή ποιότητα διατήρησης για το φυσικό της περιβάλλον και αυθεντικά ημι-φυσικά αγροτικά οικοσυστήματα.

(α) ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ –ΔΑΣΙΚΑ & ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η κατανομή της φυσικής κάλυψης της γης στις περιφερειακές ενότητες της περιοχής παρέμβασης σύμφωνα με το Corine Land Cover (**Πίνακα 6 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**) έχει ως ακολούθως:

Το μεγαλύτερο ποσοστό στην έκταση της περιοχής καταλαμβάνουν σημαντικά δασικά οικοσυστήματα. Στην Ευρυτανία το δάσος κωνοφόρων καταλαμβάνει 27,1% και οι μεταβατικές δασώδεις θαμνώδεις εκτάσεις, 26% και στη Φθιώτιδα το 24,3% της γης καταλαμβάνεται από σκληροφυλλική δασική βλάστηση.

Σημαντική έκταση επίσης καταλαμβάνουν τα ημιφυσικά γεωργικά οικοσυστήματα ιδίως στη Π.Ε. Φθιώτιδας από τα οποία Υψηλής Φυσικής Αξίας (ΥΦΑ) αγροτικά οικοσυστήματα, παρατηρούνται ιδίως στις αμιγείς ορεινές περιοχές της Ευρυτανίας και στα ορεινά και ημιορεινά της Φθιώτιδας.

(β) ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ - ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ Ν.4685/2020

Η διατήρηση της βιοποικιλότητας του πλανήτη μέσα από την προστασία των "οικοτόπων" είναι βασικό στοιχείο της Εθνικής και Κοινοτικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα και τη Κλιματικά Αλλαγή. Στον (**Πίνακα 3 - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**) αναφέρονται όλα τα οικοσυστήματα που είναι υπό καθεστώς προστασίας, στα πλαίσια του Δικτύου NATURA 2000 και της εθνικής νομοθεσίας. Οι περιοχές αυτές καταλαμβάνουν το 18,58% του εδάφους της περιοχής παρέμβασης και αφορούν κυρίως εκτεταμένες ορεινές δασώδεις περιοχές, μερικές διασυνωριακού χαρακτήρα στη δυτική, νοτιοδυτική και βόρεια περίμετρο της περιοχής αλλά και το σύνολο της κοιλάδας του Σπερχείου Ποταμού, στην επίπεδη καλλιεργούμενη γήκεντροβαρική περιοχή της περιοχής παρέμβασης καθώς και του μυχού του Μαλιακού Κόλπου, στον οποίο εκβάλει ο Σπερχειός.

Πέραν του Δικτύου NATURA 2000, πολλαπλές περιοχές προστατεύονται ως Καταφύγια Άγριας Ζωής (**Πίνακας 22 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II**) σ' όλη την έκταση των ορεινών κυρίως της περιοχής παρέμβασης, που ανεβάζουν το ποσοστό προστασίας στο 30% της περιοχής.

Οι Πλάτανοι στην Πλατεία του οικισμού των Κομποτάδων στη Π.Ε. Φθιώτιδας και το Κυπαρίσσι κοντά στον οικισμό της Πρασιάς της Π.Ε. Ευρυτανίας, έχουν κηρυχθεί και προστατεύονται ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

(γ) ΑΛΛΕΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Στο πρόγραμμα CORINE της Ε.Ε., Γεν. Δ/ση XI, που αφορά την καταγραφή των περιοχών μεγάλου ενδιαφέροντος για την προστασία της φύσης, έχουν ενταχθεί οι εξής περιοχές πέραν των περιοχών που προστατεύονται ως NATURA 2000:

Οι κορυφές και τα Όρη Καλιακούδα και Χελιδόνα και το Φαράγγι Προυσού της Π.Ε. Ευρυτανίας.

(δ) ΤΟΠΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΟΥΣ (ΤΙΦΚ)

Έχουν καταγραφεί από Υπουργείο Περιβάλλοντος ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους:

Τα Φαράγγια Ασπροπόταμου, Αγραφιώτη, Κρικελοπόταμου και Πανταβρέχει στη Π.Ε. Ευρυτανίας καθώς και, το Φαράγγι του Γοργοπόταμου και το Όρος Καλλίδρομο που πλαισιώνει την παραλιακή περιοχή του Αγίου Κωνσταντίνου - Καμένων Βούρλων - Μώλου.

(ε) ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ

Ως σημαντικός υδροβιότοπος λειτουργεί επίσης η τεχνίτη Λίμνη των Κρεμαστών της Π.Ε. Ευρυτανίας.

Το Δέλτα του Σπερχειού ποταμού είναι ο σημαντικότερος φυσικός υδροβιότοπος υπερτοπικής εμβέλειας της περιοχής. Ειδικά το Δέλτα του Σπερχειού, αποτελεί ενδιαφέρον σύμπλεγμα, έχει έκταση 30.300 στρέμματα και το μεγαλύτερο τμήμα του είναι καλλιεργήσιμη γη και ειδικά ρυζοκαλλιέργειες. Στον υδροβιότοπο φιλοξενείται πλούσια ορνιθοπανίδα με χαρακτηριστικό δείγμα το ζευγάρι των πελαργών που εντοπίζονται στους οικισμούς στην ευρύτερη περιοχή του Δέλτα και του Κάτω Σπερχειού. Επίσης περιλαμβάνει τις χαρακτηριστικές τεχνητές σούδες ορυζώνων, καλαμιώνες, βάλτους και τα ιαματικά νερά της Δαμάστας και των Θερμοπυλών. Σημαντικός υδροβιότοπος επίσης είναι αυτός των πηγών της Αγίας Παρασκευής του Δήμου Λαμιέων όπου ζει το μοναδικό στο κόσμο αρχέγονο είδος ψαριού, ο Ελληνοπυγόστεος (*Pungitius hellenicus*).

(στ) ΥΔΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η περιοχή παρέμβασης επιμερίζεται σε τρία Υδατικά διαμερίσματα. Πρόκειται για τα Υδατικά Διαμερίσματα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας και της Θεσσαλίας, που περιλαμβάνουν τις αντίστοιχες λεκάνες απορροής, όπως αυτές επικυρώθηκαν με την Απόφαση 706/167-2010 (ΦΕΚ 1383Β/2-9-10 και ΦΕΚ 1572Β/28/9/2010) της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

Η σημαντικότερη λεκάνη απορροής της περιοχής παρέμβασης είναι αυτή του Σπερχειού Ποταμού και της ΒΑ Παραλίας Καλλιδρόμου.

Τα λοιπά ποτάμια συστήματα που αποτελούν παράλληλα και προστατευόμενα ύδατα αναψυχής χωροθετούνται στη Π.Ε. Ευρυτανίας και είναι τα συστήματα των ποταμών Καρπενησιώτη, Κρικελιώτη, Αγραφιώτη και του Ποταμού Αχελώου και της Τεχνητής Λίμνης των Κρεμαστών.

6.2. Παράγοντες υποβάθμισης του περιβάλλοντος

(α) ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ – ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ

Η συστηματική καλλιέργεια του εδάφους, με χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων σε ποσότητες πέραν των αφομοιούμενων από τα φυτά, προκαλεί ρύπανση του εδάφους, των υπόγειων νερών, και κατ' επέκταση των επιφανειακών νερών, στα οποία απορρέουν οι υπολειμματικές ουσίες κατά την απόπλυση των εδαφών. Μεγάλες εκτάσεις συστηματικής καλλιέργειας στην περιοχή έχει η προστατευόμενη περιοχή της κοιλάδας του Σπερχειού. Ο ενδιάμεσος αποδέκτης των ρύπων που προέρχονται από την καλλιέργεια της πεδιάδας του Σπερχειού είναι ο π. Σπερχειός.

Η προστασία του οικοσυστήματος Σπερχειού - Μαλιακού είναι μείζονος σημασίας. Η ζώνη Σπερχειού – Μαλιακού αποτελεί κέντρο των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων στο Νομό Φθιώτιδας και την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Στη λεκάνη του Σπερχειού συγκεντρώνεται το 70% της συνολικής δραστηριότητας του Νομού Φθιώτιδας.

Τα ειδικά ζητήματα στο σύστημα Σπερχειού είναι :

- 1) Οι απολήψεις υδάτων και υλικών από την κοίτη του Σπερχειού.
- 2) Η παραγωγική διαδικασία πρέπει να ενσωματώνει τη διαχείρισης των πλημμυρικών φαινομένων του ποταμού στο σύνολό του.
- 3) Απορρίψεις, βιομηχανικών αποβλήτων [εργοστάσια & ελαιοτριβεία] και ζωικών αποβλήτων (βλ. σφαγεία).

(β) ΔΑΣΙΚΕΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ – ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ

Το εκτεταμένο δασικό περιβάλλον απειλείται ήδη από την επέκταση της εντεινόμενης τουριστικής δραστηριότητας .

Η απειλή αυτή θα βαίνει εντεινόμενη λόγω της κλιματικής αλλαγής και η αντιμετώπιση έγκαιρα αποτελεί ζωτικής σημασίας θέμα για τις ορεινές περιοχές της περιοχής παρέμβασης.

Επιπλέον ζήτημα για τις ίδιες δασικές περιοχές της Π.Ε. Ευρυτανίας αποτελεί η κατολίσθηση των εδαφών που χαρακτηρίζει τα Όρη της Ευρυτανίας, λόγω έντονου ανάγλυφου και γεωλογικών σχηματισμών (απολήξεις της Πίνδου).

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 7: Ανάπτυξη της δικτύωσης, της συνεργασίας και της καινοτομίας .

7.1. Δικτύωση – Συνεργασία

Τα καίρια ζητήματα της περιοχής παρέμβασης αφ ενός της κρίσιμης μάζας σε ανθρώπινους πόρους, δημόσιες υποδομές, μέσα παραγωγής των μικρού μεγέθους / ισχύος τοπικών κοινοτήτων, των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και των επιχειρήσεων του αγροτικού της χώρου (μεγεθών όμως συνωνύμων με παραδοσιακή ποιοτική και ασφαλή παραγωγή και ποιότητα ζωής) και αφ' εταίρου της απαιτούμενης έντασης γνώσης για τη προσαρμογή στις σύγχρονες απαιτήσεις έχει ως λύση την ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών για τη κρίσιμη μάζα και για την προώθηση τοπικά της έρευνας και καινοτομίας.

Οι φορείς και οι πολίτες της Περιοχής Παρέμβασης, για την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων και την εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων/δράσεων, έχουν μια σημαντική εμπειρία σε θέματα κυρίως συνεργασίας και λιγότερο δικτύωσης στα πλαίσια των πολλαπλών και ισχυρών αγροτικών συνεταιρισμών, των τοπικών επιμελητηρίων Φθιώτιδας και Ευρυτανίας, των τοπικών συλλόγων και των Δήμων και των δύο Περιφερειακών Ενοτήτων.

Σημαντική είναι η εμπειρία προγραμματικών αναπτυξιακών συνεργασιών των παραπάνω φορέων, που έχει αποκτηθεί μέσω προηγούμενων προγραμμάτων LEADER καθώς και από την συμμετοχή στην ίδρυση και διαχείριση της Αγροτοδιατροφικής Σύμπραξης Στερεάς Ελλάδας.

Στο επίπεδο των δικτύωσης, κύρια εμπειρία υπάρχει στη αυτοδιοίκηση αλλά περιστασιακή στα πλαίσια κοινοτικών δράσεων. Η υστέρηση στη χρήση της ψηφιακή τεχνολογία της περιοχής, επιτείνει τη αξιοποίηση δικτύωσης.

7.2 Καινοτομία

Υπάρχει υστέρηση καινοτομίας στη τοπική ανάπτυξη, εκτός των περιοχών αιχμής της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, όπως καταγράφεται σε σχετικές αναλύσεις στα πλαίσια του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγραμματισμού της. Καινοτόμα προσπάθεια αποτελεί μόνο στην Αγροτοδιατροφή, η λειτουργία της Αγροτοδιατροφικής Σύμπραξης Στερεάς Ελλάδας.

Συγκριτικά πλεονεκτήματα για τη περιοχή είναι:

Η λειτουργία της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στη Λαμία και του ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας στη Λαμία (Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών/Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής Τ.Ε. και Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας/Τμήμα Νοσηλευτικής και Τμήμα Φυσιοθεραπείας) και παράρτημα στο Καρπενήσι (Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας & Τεχνολογίας Τροφίμων/Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού περιβάλλοντος).

Σημαντική εξέλιξη θεωρείται και η δημιουργία του «Κέντρου Έρευνας και Επιχειρηματικής Καινοτομίας Κεντρικής Ελλάδας» με ινστιτούτο στην Λαμία. Ειδικότερα η Λαμία θα αποτελεί την έδρα του «Δικτύου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας» μετά την πλήρη αναβάθμιση της Πανελλήνιας Έκθεσης Λαμίας.

Επίσης πέραν των παραπάνω, υποδομή παιδείας και έρευνας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί για την περιοχή παρέμβασης και το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας, το οποίο διεξάγει έρευνες και παράγει τεχνολογία και τεχνογνωσία που απαντά σε όλο το φάσμα του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα αγροτικής παραγωγής. Σκοπός του είναι, μέσω της τεχνογνωσίας, των υποδομών και του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει, να συνδράμει ενεργά στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων.

Σήμερα το ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. διαθέτει 34 ερευνητικές μονάδες και 18 σταθμούς γεωργικής έρευνας, εκ των οποίων μία βρίσκεται εντός της περιοχής παρέμβασης και ειδικότερα στην Φθιώτιδα (Σταθμός Γεωργικής Έρευνας Βαρδάτων Φθιώτιδας).

Τα πλεονεκτήματα αυτά χρησιμοποιούνται πολύ περιορισμένα τόσο από τους τοπικούς φορείς και επιχειρηματίες αλλά και από τους Δήμους.

7.3. Έξυπνα χωριά

Τα μικρά κρίσιμα μεγέθη σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής και τοπικής οικονομίας στις απομακρυσμένες από τα σημαντικότερα οικιστικά κέντρα ορεινές περιοχές ιδίως της Ευρυτανίας (π.χ. Άγραφα) είναι καθοριστική παράμετρος για την πρόωθηση συσπειρώσεων στη κατεύθυνση των «Έξυπνων χωριών» του LEADER 2023-2027.